

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra anglistiky

Bakalářská práce

Irská a skotská dekadentní literatura (Oscar
Wilde a R. L. Stevenson)
Irish and Scottish Decadent Literature (Oscar
Wilde and R. L. Stevenson)

Vypracovala: Michaela Tomašáková
Vedoucí práce: PhDr. Alice Sukdolová, Ph.D.

České Budějovice 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, dne 30. 4. 2015

Michaela Tomašáková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat PhDr. Alici Sukdolové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, připomínky a za čas, který mi věnovala při vedení bakalářské práce.

Anotace

Východiskem práce je odraz krize hodnot společnosti konce 19. století v literatuře. Předmětem zájmu práce jsou dva romány, které vznikly přibližně v téže době (R. L. Stevenson, *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde*/ Oscar Wilde, *The Picture of Dorian Gray*). Na základě společných znaků, motivů a témat těchto románů se práce bude zabývat analýzou společenského pocitu deziluze a zaměří se na problém ztráty lidské identity hlavních postav těchto románů. V úvodu práce definuje pojem dekadence v souvislosti s literárním provincialismem (Skotsko, Irsko).

Abstract

The theme of the Bachelor thesis is the reference to reflection to the social crisis in the 19th century literature. The subjects of interest are two novels which were originated at the same time: R. L. Stevenson's *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde* and Oscar Wilde's *The Picture of Dorian Gray*. The work will analyse the feeling of disillusionment with society with respect to the common symbols, motifs and themes and it will focus on the problem of the main characters' loss of human identity in the novels. In the introduction, it will define the term decadence in connection with the literary provincialism of Ireland and Scotland.

Obsah

1. LITERATURA A HISTORIE VE VZTAHU K DÍLŮM R. L. STEVENSONA A O. WILDA	8
1.1. DEKADENTNÍ UMĚNÍ.....	8
1.2. LARTPOURLARTISMUS.....	10
1.3. PŮVOD GOTICKÉ LITERÁRNÍ TRADICE.....	11
1.4. MOTIVY GOTICKÉ LITERATURY	16
1.5. PODVOJNOST V LITERATUŘE	22
2. PŘEDSTAVENÍ AUTORŮ A DĚL.....	25
2.1. ROBERT LOUIS STEVENSON	25
2.1.1. <i>Podivný případ doktora Jekylla a pana Hyda (The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde)</i> .	25
2.2. OSCAR WILDE	26
2.2.1. <i>Obraz Doriana Graye (The Picture of Dorian Gray)</i>	26
3. ROBERT LOUIS STEVENSON – PODIVNÝ PŘÍPAD DOKTORA JEKYLLA A PANA HYDA (THE STRANGE CASE OF DR. JEKYLL AND MR. HYDE).....	28
3.1. ANALÝZA POSTAV	28
3.2. ROZBOR TÉMAT A SYMBOLŮ	31
4. OSCAR WILDE – OBRAZ DORIANA GRAYE (THE PICTURE OF DORIAN GRAY).....	41
4.1. ANALÝZA ROMÁNOVÝCH POSTAV	41
4.2. SYMBOLY A MOTIVY V DÍLE O. WILDA	44
4.3. SPOJITOST S DOBOVÝMI UDÁLOSTMI.....	51
4.4. SMYSL DÍLA.....	52
ZÁVĚR	53
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	55
PRIMÁRNÍ LITERATURA	55
SEKUNDÁRNÍ LITERATURA	55
INTERNETOVÉ ZDROJE	55

Úvod

Tématem práce je odkaz krize hodnot společnosti v literatuře na konci 19. století, a to především srovnáním dvou zkoumaných literárních děl – románu Oscara Wilda *The Picture of Dorian Gray* a novely Roberta Louise Stevensona *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde*. Obě analyzovaná díla vznikla v druhé polovině 19. století a byla do jisté míry ovlivněna dobovými událostmi.

Konec 19. století je spojován s vědecko-technickým pokrokem, na který literatura reagovala. Na tvorbu O. Wilda a R. L. Stevensona značně působilo dekadentní umění, gotická literární tradice, lartpouartismus a estetika. V analyzovaných dílech se také odráží současné názory a myšlení celé společnosti. Jakoukoliv literární práci nelze zkoumat bez ohledu na život autora, historické souvislosti a dobu, ve kterých práce vznikla.

Ve své práci vysvětlím pojmy dekadence, lartpouartismus, estetika a prvky gotické literatury. Analyzovaná díla se pokusím přiřadit k jednotlivým pojmům, vysvětlit je a zdůvodnit, jakým způsobem jsou s těmito termíny spojována.

Vzhledem ke skutečnosti, že literatura nevníkala v izolovaném prostředí, zařadila jsem do své práce pojmy, které úzce souvisí se vznikem jednotlivých děl. Čtenáře nejprve seznámím s dobovými událostmi a poté se pokusím interpretovat, jakým způsobem zasáhly tvorbu autorů O. Wilda a R. L. Stevensona.

Jejich díla nebyla ovlivněna jen dekadentním uměním nebo gotickou literární tradicí. Obě byla napsaná v době, kdy společnost byla ovlivněna a šokována teoriemi Charlese Darwina a sérií vražd Jacka Rozparovače. V dílech se také odráží konzumace drog a nepřímo se dotýkají otázky homosexuality.

V práci se budu věnovat životu autorů, rozeberu děj zkoumaných knih a následně charakterizují hlavní postavy. Pokusím se o interpretaci uvedených děl a jejich zařazení k jednotlivým literárním žánrům. Analyzovaná díla mezi sebou porovnáám a najdu mezi nimi co největší množství shodných prvků. Ale také se zaměřím na kontrasty, kterými se díla od sebe odlišují.

V literatuře konce 19. století je možné nalézt více děl, která by mohla vhodně reprezentovat téma krize hodnot, pocitu deziluze a ztráty lidské identity. Ve své práci jsem se však zaměřila pouze na výše uvedená díla.

1. Literatura a historie ve vztahu k dílům R. L. Stevenson a O. Wilda

1.1. Dekadentní umění

Téma dekadence jsem do své bakalářské práce zahrnula právě z toho důvodu, že dekadentní myšlení a názory úzce ovlivnily tvorbu O. Wilda. Dekadentní prvky lze nalézt i ve druhém analyzovaném díle. Dekadentní literatura zobrazovala úpadek, proto na dílo R. L. Stevenson *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde* můžeme nahlížet jako na obraz upadající společnosti na přelomu století.

Název pojmu dekadence vychází z francouzského slova „la décadence“, které znamená úpadek. Dekadence se stala životním názorem a postojem literátů během poslední třetiny konce 19. století a začátku 20. století. Její představitelé byli znechuceni upadající měšťanskou společností. Úpadek se týkal politického, hospodářského a mravního života. Dekadentní literatura je typická pro svůj pesimismus a nihilismus. Dekadentní díla jsou často považována za morbidní, nemravná, není v nich naděje a řád, jednotlivci propadají smrti. Dekadenti se často od společnosti distancují svým postojem i vzhledem. Dekadentní hrdina bývá často stylizován jako aristokrat nebo jako dandy (švihák). V těchto dílech cítí muži vůči ženám nenávisť, ženské postavy jsou odsunuty do pozadí, mužští protagonisté jsou samostatní, sebevědomí, vyznačující se nemorálností a mohou se vyznačovat sklony k perversi a nebo k narcismu. Prostředí literárních děl je prosáklé hrůzou, temnotou. Díla vyznívají náladově, pesimisticky, vyjadřují pocity deprese, deziluze, duchovní krize. Na druhé straně je čtenář konfrontován s exotickými prvky představující vzdálené země a světy, které jsou velmi vzdálené všednímu životu. Dekadentní díla vyznívají melancholicky, představují pocity úzkosti a deprese společnosti na konci epochy.¹

Mezi představitele dekadence patřili Arthur Symons, Ernest Dowson a zejména Oscar Wilde, který se stal ikonou dekadentního umění. O. Wilde představuje typického

¹ Vlašín a kol. Slovník literárních směrů a skupin. Praha: Panorama, 1983, s. 49-52

dekadentního umělce, jeho rozvolněný styl oblékání byl velmi často kopírován a napodobován.²

„Aestheticism and decadence shocked the Victorian establishment by challenging traditional values, foregrounding sensuality and promoting artistic, sexual and political experimentation.” (Burdett. Aestheticism and decadence. In: bl.uk)

Ve viktoriánské době byla literatura považována za vzor, umění mělo plnit vzdělávací funkci nebo jít vzorovým příkladem, kterým se lidé měli řídit. Toto pojetí dekadentní literatura neplnila, spíše naopak. Dekadentní literatura se bouřila proti vzorům a konvencím. Dekadentní díla nebyla etická, byla považována za nemorální a vulgární. V podobném duchu byla psána díla estetická, která neměla být morální. Cílem estetických děl bylo působení na smysly, díla měla být především krásná nikoli poučná apod. Literární dílo nemělo být posuzováno podle obsahu, ale mělo být oceňováno pro svou formu, pro to jakým způsobem bylo napsané.³ Díla psaná v duchu estetična mohou připomínat báseň. Podobně jako je tomu v poezii, autoři estetických děl kladli značný důraz na formu. Jazyk těchto děl je propracovanější a zdobnější, autoři využívali většího množství metafor i jiných básnických prostředků. Děj je chvílemi odsunut do pozadí a estetické dílo působí na čtenáře.

O. Wilde provokoval své čtenáře tvrzením, že život napodobuje umění.⁴ Tento svůj názor zakomponoval jako jedno z hlavních témat do svého románu *The Picture of Dorian Gray*. Osud hlavního hrdiny je úzce spjat s uměním, Dorian je osudově připoután ke svému portrétu. Aby byl dojem silnější, hlavní hrdina se obklopuje uměleckými předměty. Ženu, do které se Dorian zamiluje, čeká stejný osud jako hrdinku Julii v uměleckém díle W. Shakespeara.⁵

P. Verlaine, S. Mallarmé a J. K. Huysmans byli umělci, kteří představovali autory francouzské dekadence. J. K. Huysmans je autorem proslulé knihy *À Rebours*

² Burdett. Aestheticism and decadence. In: bl.uk

³ Burdett. Aestheticism and decadence. Web. link

⁴ Burdett. Aestheticism and decadence. Web. link

⁵ Wilde. The Picture of Dorian Gray. Herdfordshire: Wordsworth Editions. 1992, s. 80, 108-9

vydané roku 1884, pravděpodobně se jedná o knihu, která fascinovala hlavního hrdinu románu *The Picture of Dorian Gray* Doriana.⁶

Jedno z nejznámějších dekadentních děl představuje magazín „*The Yellow Book*“. V magazínu byla vyzdvihována důležitost umělce, který měl být uznáván rovnoprávně se spisovatelem. Kniha byla typická pro své vtipné, osobité a často také erotické ilustrace. Svůj název dostala podle žlutého obalu, ve kterém byly vydávány tehdejší kontroverzní francouzské romány.⁷ Vycházela pravidelně v letech 1894 až 1897. Svým vzhledem a ilustracemi pomohla při formování dekadentního vzhledu.⁸ Opět můžeme spatřit podobnost mezi „*The Yellow Book*“ a žlutou knihou v díle *The Picture of Dorian Gray*. Dorian se nechá velmi ovlivnit knihou, kterou byl obdarován. Dokonce si ji nechá pořídit v různě barevných kopiích, aby knihu mohl číst podle nálady.⁹ Podobnost lze nalézt v barevném provedení knih. Důraz není kladen jenom na obsah, ale také na obal. Obal, barvy a ilustrace mohou vhodně dokreslit atmosféru díla.

Dekadentní umění mělo velmi blízko k estetice. V popředí stál umělec, důležitá byla forma, ilustrace, vhodný výběr barev. Dílo *The Picture of Dorian Gray* působí velmi esteticky. Prostředí, ve kterém se mladý aristokrat pohybuje, je detailně vyobrazeno, působí na smysly čtenáře. V díle se čtenář setká s různými druhy květin, motýly, soškami a jinými uměleckými předměty, čajovým servisem apod. Při četbě můžeme nabýt dojmu jako bychom listovali katalogem krásných uměleckých předmětů nebo jako bychom se ocitli na virtuální prohlídce nějakého vkusně zařízeného šlechtického sídla.

1.2. Lartpourlartismus

Pojem „Art for Art's Sake“ pochází z francouzského výrazu „l'art pour l'art“ a v překladu znamená „umění pro umění“. Tento umělecký směr vyjadřuje snahu nepodřizovat umění žádnému účelu. Klade si za cíl vytvářet čisté umění, jehož cílem je

⁶ Burdett. Aestheticism and decadence. Web. link

⁷ The Yellow Book. In: bl.uk

⁸ Burdett. Aestheticism and Decadence. Web. link

⁹ Wilde. The Picture of Dorian Gray, s. 102

vytvářet a užívat si krásu umění. Smysl lartpouarlartismu není v dodržování konceptů, ale pouze umělec a jeho umělecké dílo má být posuzováno. Umělec má usilovat o dokonalou formu svých děl, protože pouze čisté umění, má skutečnou hodnotu.¹⁰

Lartpouarlartisté věřili, že umění má být nezávislé a umění nemá být podřízeno společnosti a jejím požadavkům, ale umění má sloužit pouze umění. O. Wilde ve své eseji *The Soul of Man Under Socialism* napsal, že krása umění vychází z toho, jaký je autor. Pokud umělec vyhoví požadavkům společnosti, jaké by umění mělo být, přestává být umělcem a stává se pouhým řemeslníkem. Není možné, aby byl nadále považován za umělce.¹¹

Otázky významu účelu umění, vztah uměleckého díla ke společnosti, politickým otázkám byly odsunuty do pozadí. Do popředí zájmu vnímání se dostaly barvy, tvary, linie, prostor a kompozice. Dílo O. Wilda *The Picture of Dorian Gray* nebylo vytvořeno, aby odpovídalo požadavkům společnosti, ale aby bylo krásné, působilo na čtenáře, aby čtenář při četbě románu nabyt příjemných dojmů. Z tohoto důvodu O. Wilde ve svém románu využívá působení barev, estetických prvků např. květin, sošek, motýlů.

1.3. Původ gotické literární tradice

Odkaz literární gotické tradice najdeme ve dvou zkoumaných dílech *The Picture of Dorian Gray* a *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde*, z tohoto důvodu jsem se rozhodla tématem gotické literatury ve své bakalářské práci zabývat.

Děj Wildova románu se odehrává na několika místech, která jsou typickým symbolem gotického románu. Jedná se o místa, která představují budovy divadel, staré velké domy, staré a nové město, upadající prostory skladišť, laboratoř. Hlavní postava prochází všemi těmito prostorami. V divadle se setkává se svou osudovou láskou Sibylou Vane, Dorian obývá rozlehlé panské sídlo. Londýn, ve kterém žije, je rozdělen na dvě části, starou ošklivou čtvrť a novou městskou část. Mladý šlechtic navštěvuje opiová doupata, která se nacházejí v blízkosti skladišť. Prostory laboratoře zastupuje

¹⁰ Karpatský. Labyrinth literatury. Praha: Albatros, 2008. s. 255

¹¹ Witcombe. Art for Art's Sake. In: arthistoryresources.net

postava vědce Alana Campbella, který si nechává k Dorianovi přivést suroviny ze své laboratoře.¹²

Novela R. L. Stevensona je také prostoupena atmosférou gotična. Doktor Jekyll žije ve velkém přepychovém domě, ve kterém provádí chemické pokusy ve své laboratoři, ve které nechybí skříň s přihrádkami plnými potřebných surovin. Podobně jako je tomu u Wildova románu, Londýn je představen ve dvou podobách. Denní Londýn je čistý a uspořádaný, noční Londýn je temný, špinavý a plný zločinu.

Hrůznou atmosféru vytvářejí díla gotické literární tradice tím způsobem, že hrdinové skrývají tajemství z minulosti, jež je pronásleduje. V díle R. L. Stevensona se dozvídáme, že Jekyll se v mládí dopustil nějaké nerozvážnosti a také lékař před okolním světem skrývá svoji druhou identitu, která je nakonec odhalena. Jeho tajemství představované padouchem Hydem ho začne pronásledovat. V románu *The Picture of Dorian Gray* se také setkáme s prvkem tajemství. Vědec Alan Campbell skrývá tajemství, jež se stane příčinou vydírání. Hlavní protagonista Dorian skrývá kouzlo svého věčného mládí, záhadu nedokáže skrývat věčně, nejprve ji odhalí malíři Basilovi a poté se rozhodne zbavit důkazu, aby jeho tajemství nemohlo být odhaleno tak, že probodne podobiznu na plátně.¹³

„Gothic fiction began as a sophisticated joke. Horace Walpole first applied the word ‘Gothic’ to a novel in the subtitle - ‘A Gothic Story’ – of *The Castle of Otranto*, published in 1764.” (Mullan. *The Origins of the Gothics*. In: bl.uk)

„For centuries Gothic fiction has provided authors with imaginative ways to address contemporary fears. As a result, the nature of Gothic novels has altered considerably from one generation to the next.” (Buzwell. *Gothic fiction in the Victorian fin de siècle: mutating bodies and disturbed minds*. In: bl.uk)

Každý literární žánr se vyvíjí a prochází různými stádii vývoje, mění se a gotický román nebyl výjimkou. Raná gotická díla byla často zasazena do „exotického

¹² Hogle. Introduction: Gothic in western culture. In: *Cambridge Companion to Gothic Fiction*. New York: Cambridge University Press, 2002, s. 2

¹³ Hogle. Introduction: Gothic in western culture, s. 2

prostředí“. Příběh se často odehrával v prostředí starých hradů, klášterů, osvětlení poskytovaly svíce nebo pochodně. Pro gotický román ve viktoriánské době bylo typické navození hrůzné atmosféry vytvořením podivného, zvláštního hrdiny, který skrýval tajemství. Děj se přesunul z tajuplných a opuštěných hradů do měst, především na periferii a do chudinských čtvrtí. Spoře osvětlené ulice nočního města, mlha, špína, chudoba, prostitutky, pochybné lokály, lucerny vytvářely atmosféru, která naháněla čtenáři hrůzu. Starobylé hrady a kláštery byly nahrazeny londýnskými ulicemi, které tvořily labyrint. V pozdějších gotických dílech došlo k další výrazné změně, nejednalo se o změnu prostředí, ale o proměnu lidského těla. Tuto změnu je možné pozorovat v dílech R. L. Stevensona *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde*, O. Wilda *The Picture of Dorian Gray* a B. Stokera *Dracula*. Proměna v těchto pozdních gotických dílech zahrnuje změnu mysli, změnu tělesných proporcí, které jsou v souladu tehdejšími společenskými a psychologickými teoriemi.¹⁴

„Late-Victorian society was haunted by the implications of Darwinism. The ideas outlined in Charles Darwin’s *On the Origin of Species* (1859) and the *Descent of Man* (1871) had by the 1880s and 1890s been assimilated, initially by the scientific community and then by much of the general public.” (Buzwell. Gothic fiction in Victorian fin de siècle. Web. link)

Objevy Ch. Darwina ovlivnily tehdejší dobu a myšlení, byla narušena rovnováha vnímání světa, jež bylo založeno na víře. Lidé začínali více důvěřovat vědě, která se začala velmi rozvíjet. Teorie Ch. Darwina přispěly k hrůzné atmosféře a strachu, který byl v té době přítomný, jelikož nebyly v souladu s náboženskou vírou. Z Darwinovy teorie, podle níž se člověk vyvinul z jiného živočišného druhu, vychází gotické dílo R. L. Stevensona *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde*. V díle R. L. Stevensona je postava pana Hyda připodobňována k troglodytovi.

„God bless me, the man seems hardly human! Something troglodic, shall we say?“ (Stevenson. *Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde and Other Tales*, s.16)

Postava pana Hyda odpovídá teoriím a představám Ch. Darwina, kdy lidský jedinec během evolučního vývoje podlehl několika proměnám. K přeměně z doktora

¹⁴ Buzwell. Gothic fiction in the Victorian fin de siècle: mutating bodies and disturbed minds. In: bl.uk

Jekylla na pana Hyda dochází z počátku pouze po pozření vyrobeného lektvaru, později k metamorfózám dochází samovolně, když Hyde začne získávat převahu nad Jekylllem. Proces přeměny je hrůzostrašně vyobrazen a postava Hyda připomíná člověka nižšího druhu, nižšího evolučního stupně. Tomuto tvrzení odpovídá Hydův nižší vzrůst, zatímco doktor Jekyll je vyšší, robustnější postavy. Hyde je přirovnáván ke skřetovi a jeho vzhled je velmi odpudivý a nahání hrůzu.¹⁵ Lidem při pohledu na postavu pana Hyda tuhne krev v žilách, jsou zděšeni, raději odvracejí zrak a nejsou schopni detailně popsat Hydův vzhled. Ale všichni, kteří Hyda viděli, se shodují v tom, že v Hydovi je něco velmi zlého, odpudivého, že je to ohavný člověk. Zatímco postava doktora Jekylla je popisována jako „a tall fine built of a man.“ (Stevenson, s. 38)

Ve viktoriánské době byla velká důležitost připisována vzhledu člověka. Vzhled hraje velkou roli v díle *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde* a *The Picture of Dorian Gray*. Dorianu Grayovi jsou připisovány pouze samé pěkné vlastnosti a nikdo nechce věřit špatným řečem, které se o něm vedou. Lidé jsou přesvědčeni, že Dorian Gray se nemohl dopustit hříchu, neřesti, nemravnosti nebo něčeho špatného, protože kdyby se něčeho tak ohavného dopustil, muselo by se mu to vepsat do tváře. Tvář Dorianu Graye zůstává neposkvrněná jeho hříchy, zatímco jeho podobizna vyobrazená na plátně stárne a proměňuje se v ohavného starce vlivem času a tíhou Dorianových hříchů. Stejný princip najdeme v díle R. L. Stevensona, kde je Jekyll vyobrazen jako respektovaný medik, příjemného vzhledu, který ctí dobré mravy, přispívá na dobročinné účely. Postava Hyda je popisována jako odporné stvoření budící v lidech děs a odpor. V těchto dvou zmiňovaných dílech vzhled odpovídá prisuzovaným vlastnostem. Člověku příjemného vzhledu jsou prisuzovány dobré vlastnosti, člověk, který se jeví jako ošklivý, odpudivý, je považován za darebáka, zločince.¹⁶

Vzhled zločince podle teorie Cesara Lombosa

„The influential Italian criminologist Cesare Lomboso (1935-1909) had argued that the ‘born criminal’ could be recognised by certain physical characteristics –

¹⁵ Buzwell: ‘Man is not truly one, but truly two’: duality in Robert Louis Stevenson’s *Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde*. In: bl.uk

¹⁶ Buzwell. *The Picture of Dorian Gray: art, ethics and the artist*. In: bl.uk

unusually sized ears, for example, or asymmetrical facial features; particularly long arms or sloping forehead.” (Buzwell. Gothic fiction in the Victorian fin de siècle: mutating bodies and disturbed minds. Web. link)

Societa byla hluboce přesvědčena, že ze vzhledu člověka lze poznat jeho povahu. Posuzovala jedince nejen podle společenského postavení, ale tedy také podle zevnějšku. Ve viktoriánské době lidé věřili, že vnější lidská podoba je odrazem vnitřku, tzn. že z tváře jedince lze vyčíst, jaký vede život.¹⁷

Téma vztahu mezi vzhledem a duší je obsahem obou zkoumaných děl. V díle *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde* je na první pohled čtenáři srozumitelné, že pan Hyde představuje postavu zápornou, zatímco doktor Jekyll je považován za člověka dobrého. Je to způsobeno nejenom jeho pěkným vzhledem, ale také jeho společenským postavením. Jekyll je jako lékař uznáván. Obraz Doriana Graye vyobrazuje ošklivost Dorianových hříchů, „skutečný“ Dorian Gray využívá svého věčného mládí a půvabu k maskování svých hříchů a zločinů. Podaří se mu uniknout smrti, když ho bratr Sibyly Vane chce zastřelit. Jim Vane uvěří Dorianovi, že nemohl mít nic společného se sebevraždou jeho sestry, jelikož tragédie se stala před 18 lety a Dorian vypadá jako dvacetiletý mladíček.

Lombosova teorie je R. L. Stevensonem přijata, ale zároveň i vyvrácena.¹⁸ Podobně je tomu i v díle O. Wilda. Postava Hyda se stává prototypem zločince. Hydův tělesný zjev symbolizuje zločince, v jehož nitru není nic dobrého, který je od morku kostí špatný, zvrácený. Na druhé straně respektovaný lékař Jekyll ve svém nitru ukrývá zvrhlé touhy, které realizuje. Jekyll v žádném ohledu nepřipomíná Lombosova zločince, ale přesto se v něm zločinec ukrývá. Dalo by se říci, že Jekyll tvoří obal, jakousi pomyslnou schránku, ve které se ukrývá jeho špatné, druhé já, které doktor Jekyll probudí k životu a „vytvoří“ mu vlastní schránku, ve které může jeho d'ábelské alter ego přebývat a provádět hroživé skutky. Rozdvojená postava Doriana Graye na jedné straně odpovídá popisu Lombosova zločince, ale na straně druhé tvrzení vyvrací. Namalovaný Dorian zrcadlí zhýralý život skutečného Doriana. Z tohoto důvodu se jedinec na obraze

¹⁷ Buzwell. Gothic fiction in the Victorian fin de siècle: mutating bodies and disturbed minds. Web. link

¹⁸ Buzwell: Gothic fiction in the Victorian fin de siècle: mutating bodies and disturbed minds. Web. link

mění v ošklivce a zřudné stvoření. Oproti tomu tvář opravdového Doriana, který vede nectnostný a neřestný život, zůstává čistá, ničím neposkvrněná.

1.4. Motivy gotické literatury

Gotický román patří mezi moderní literární žánry. Gotické téma uvádí čtenáře do světa, který je plný věcí nadpřirozených, ale také duchovních. Čtenář je konfrontován s prvky mysticismu a s jevy, jež se dějí mimo lidské poznání a chápání. Jedná se o jeden ze způsobů, kterým je vytvářena hororová atmosféra. Dalším z typických znaků, kterým se vyznačují gotická díla, je lokalizace děje na tajuplné, záhadné místo. Děj gotického žánru se často odehrával v prostorách hradů, velkých jezer, časté bylo zasazení děje do prostoru klášterů, vězení nebo alespoň nějakého místa, které je něčím jiné, zvláštní, neobyčejné.¹⁹

„Just as places are often mysterious, lost dark or secret in Gothic fiction, so too are its characteristic times. Gothics often takes place at moments of transition (between the medieval and the Renaissance, for example) or bring together radically different times.” (Bowen. Gothic motifs. In: bl.uk)

Poměrně často využívá gotický žánr prostředků ze dvou světů, ze světa minulého, vzdáleného a zároveň z moderního světa. V gotických románech se čtenář může setkat s moderními vynálezy, stejně tak jako s předměty z dob minulých. Děj gotického románu se často může odehrávat na hranici, může se jednat o hranici, která zahrnuje delší časový úsek např., když jedna velká éra končí a další začíná, ale také se může jednat o kratší časový úsek např. přechod mezi nocí a dnem.

Prvkem, který nezaměnitelně patří do gotického žánru, je prvkem hrůzy a násilí. Gotická díla jsou prostoupena temnotou, děj probíhá velmi často v nočních nebo brzkých ranních hodinách. Scény jsou popisovány velmi živě, detailně, důsledkem tohoto popisu je čtenář zděšen. Hrůza je vytvářena neznámými tajuplnými místy, kdy čtenář netuší, co se přihodí. Hrůznou atmosféru dílu dodává vytvoření jednotlivých monster a stvoření např. hraběte Dráky, pana Hyda nebo skutečné podoby Doriana

¹⁹ Bowen. Gothic motifs. Web. link

Graye. Důležitý je v tomto případě především popis konkrétní nestvůry, který se stává nejhrozivějším elementem v literárním díle.²⁰

„Hrdinové“ konají ohavné skutky, jejich činy jsou nemorální, ale především násilné a kruté. V dílech je násilí často pácháno vůči bezbranným obětem např. ženy a děti, čímž se scéna stává více brutálnější a děsivější. Násilí, které je pácháno na ženských postavách, může znamenat sexuální touhu, chtíč, ale představuje také touhu po moci, snahu muže ovládnout ženu, mít dominantní postavení, dále také může poukazovat na sexuální násilí.²¹

Užívání drog v 19. století a motiv chemických látek v literatuře

V 19. století užívání drog bylo téměř běžnou součástí života. Užívání omamných látek se netýkalo pouze, jak by se dalo předpokládat, nižší společenské vrstvy, ale omamné látky byly hojně užívány i střední a vyšší společenskou třídou. Omamných a tišících látek bylo užíváno k lékařským účelům např. při bolestech, při léčbě různých druhů kašle, k usnutí, ženy využívaly účinků těchto látek ke zmírnění menstruačních křečí. Jsou známy i případy, pro dnešní dobu nepřijatelné, kdy matky podávaly svým dětem tišící prostředky, aby je zbavily bolesti při prořezávání dočasného chrupu (lat. dentes decidui) nebo aby je uspaly a mohly pracovat v továrně.²²

„The concept of addiction was not understood at this time and it was not until the late 19th century that people fully appreciated the horror associated with habitual use and withdrawal.” (Ruston. Representation of drugs in the 19th-century literature. In: bl.uk)

V 19. století si společnost začala postupně uvědomovat nebezpečí drog. Jedním z důvodů, proč drogy začaly být považované za nebezpečné a proč se začalo usilovat o omezení přístupu k těmto látkám, bylo, že látky byly velmi návykové, drogy mohly být snadno zneužity ke spáchání sebevraždy a také způsobovaly smrt při „nesprávném“ užití tzn. předávkování. V roce 1868 byl Velké Británii vydán zákon, který nařizoval

²⁰ Bowen. Gothic motifs. Web. link

²¹ Vlašín a kol. Slovník literárních směrů a skupin, s. 50

²² Ruston. Representation of drugs in the 19th century literature. In: bl.uk

lékárnám, aby kontrolovaly nebezpečné látky. Tento zákon omezoval distribuci a dostupnost drog, v efektu dokázal odradit jedince od užívání nebezpečných látek. V důsledku klesl počet osob užívajících návykové látky.²³

V literárních dílech 19. století se čtenář může setkat s tematikou užívání drog. Ve zkoumaném románě *The Picture of Dorian Gray* hlavní představitel hledá v opiovém doupěti zapomnění. Opium se pro Doriana stává východiskem jeho životní situace, snaží se na vše zapomenout. Dorianovu osobnost symbolicky zkazil jeho přítel Henry Wotton, který nežije ctnostným životem, kouří toxikované cigarety apod. Herečka Sibyla Vane, která se bláhově zamilovala do Doriana, spáchala sebevraždu (spolknutím jedovaté látky) poté, co ji Dorian zavrhl. Další případ, kdy žena spáchá sebevraždu, můžeme nalézt i ve francouzské literatuře 19. století. V šokujícím románu G. Flauberta *Madame Bovary* (1857) si hlavní hrdinka přivodí smrt pozřením arzeniku.

V novele R. L. Stevensona tvoří užití drogy hlavní stavební pilíř celého příběhu. Uznávaný doktor Jekyll provádí ve své laboratoři vědecké pokusy a snaží se vynalézt látku, díky které by mohl „žít nemravným životem“. Jekyllovi se podaří látku namíchat, této drogy užívá, aby se mohl přeměnit v pana Hyda a konat špatné skutky. Proces přeměny není příjemný, pod vlivem užívání „kouzelného lektvaru“ se Jekyll straní svých přátel, zamyká se ve své laboratoři, nevychází z domu. Čtenáři jeho chování může připomínat paranoiou, jedná se o poruchu, kterou často trpí lidé, kteří jsou pod vlivem drog. Mají představy, že jsou pronásledováni, že se ocitli v jiném světě. Podobné představy stíhají Jekylla, na rozdíl od reálného světa doktor Jekyll se skutečně může proměnit v hrozného Hyda. Drogově závislým jedincům nestačí požívat stejné množství látky, ale časem jsou nuceni znásobit množství omamné látky. U postavy doktora Jekylla lze pozorovat typické abstinenční příznaky ve chvíli, kdy se lékař přiznává, že musel zdvojnásobit až ztrojnásobit chemickou látku, aby se mohl přeměnit. Ve chvíli, kdy se lékař rozhodne Hyda „zbavit“, dojde k hrozivému zjištění, že to není možné. Na krátký moment se mu podaří Hyda potlačit, ale nakonec Hyde, představující touhu po droze, drogovou závislost, zvítězí.

²³ Musto. THE HISTORY OF LEGISLATIVE CONTROL OVER OPIUM, COCAINE, AND THEIR DERIVATIVES. In: druglibrary.org

Prvek požití omamné látky ve vztahu k proměnám hlavních hrdinů

Literární svět drogové závislosti doprovázejí hrůzostrašné scény, kdy je vyobrazeno, co se děje s lidským tělem pod vlivem drog, k jakým proměnám dochází, v jakém stádiu se člověk nachází. Zajímavé je, že při pohledu na „trpící“ tělo Dorian necítí strach z účinku drog, ale naopak se těší, až se dostane do této „bolestné fáze“. Až se ocitne v podivném „nebí“ a okusí zvláštní druh radosti a slasti.

„Dorian winced, and looked round at the grotesque things that lay in such fantastic postures on the ragged mattresses. The twisted limbs, the gaping mouths, the staring lustreless eyes, fascinated him.” (Wilde. The Picture of Dorian Gray, s. 148)

Metamorfózy doktora Jekylla a pana Hyda jsou popsány velmi realisticky a působí na čtenáře bolestným a hrozivým dojmem. Ve chvíli, kdy Jekyll nebo Hyde polkne zázračnou tekutinu, jejich tělo začne procházet bolestivou proměnou. Jedná se o velmi děsivou scénu, která působí velmi hororově. Důležité je, aby si čtenář povšiml úmrtí doktora Lanyon. Z příběhu doktora Lanyon se Utterson dozvídá, že Lanyon byl svědkem Hydovy přeměny v Jekylla. Lanyon, který představoval morální hodnoty, se nemohl s tímto „vědeckým pokrokem“ vyrovnat. Důsledkem hrůzostrašné události doktor Lanyon prodělá fyzickou změnu.

„The rosy man had grown pale; his flesh had fallen away; he was visibly balder and older,...” (Stevenson, s. 28-9)

Jekyllovy (Hydovy) proměny vytvářejí v díle hororovou atmosféru. Čtenář je konfrontován s děsivými a bolestnými transformacemi. Jedná se o akt nahánějící hrůzu, scény jsou popisovány velmi věrohodně, až z toho tuhne krev v žilách. Způsob psaní vytváří dokonalou atmosféru gotična. Během proměny trpí nejen postava, svědek, ale i čtenář. Transformace je zobrazena tím způsobem, že Hyde a Jekyll připomínají trpící zvíře.

„A cry followed; he reeled, staggered, clutched at the table and held on, staring with injected eyes, gasping with open mouth,...”

“...he seemed to swell - his face became suddenly black and the features seemed to melt and alter - ...” (Stevenson, s. 50)

Jekyllův vědecký objev znamenal konec jeho přátelství s Lanyonem. Lanyon, člověk racionálně uvažující, se nedokázal vyrovnat s iracionální situací, s metamorfózou Jekylla, která se nedala logicky vysvětlit. Šokem poznamenaný Lanyon prodělá změnu, v jeho vzhledu lze spatřit známky toho, že byl vystaven nějakému hrozivému zážitku. Utterson se zajímá, o jaký strašlivý zážitek se mohlo jednat. Lanyon jako lékař byl vystavován smrti, setkával se s ní denně, z tohoto důvodu zůstává pro Uttersona záhadou, co mohlo Lanyona tak vyděsit. Lanyon následkem šoku zemřel, nedokázal se vyrovnat s neočekávanou a nevysvětlitelnou situací, smrt pro něj byla nejpříjemnějším východiskem. Doktor Lanyon by nedokázal žít s vědomím, že jeho blízký přítel se libovolně dokázal proměnit ve vraždící monstrum.

Téma drog v dílech R. L. Stevenson a O. Wilda

Dalším prvkem, který se vyskytuje v obou zkoumaných dílech, je užívání chemických látek (drog). Dorian Gray navštěvuje opiová doupatá. Opium mu umožňuje zapomenout, dostat se do blaženého stádia, naplňuje ho slastnými pocity. Dorian tak může zůstat ve stavu nevědomí, na chvíli zapomene na své hříchy, na to kým je a může se plně oddat stavu „beztíže“.

„As Dorian hurried up its three ricketty steps, the heavy odour of opium met him. He heaved a deep breath, and his nostrils quivered with pleasure.” (Wilde, s. 148)

Doktor Jekyll při svém vědeckém bádání namíchá chemický roztok, po jehož požití se promění v pana Hyda. Proces přeměny odpovídá účinkům „klasických“ drog. Ve chvíli, kdy „klasická“ droga začne účinkovat, jedinec se ocitne v jiném světě, není schopen vnímat realitu a užívá si pocitů blaha a slasti. Poté, co účinek „klasické“ drogy pomine, se jedinec ocitne zpět v reálném světě, ve kterém pociťuje nelibé pocity. Uživatel začne pociťovat tzv. abstinenci příznaky a snaží se opět dostat k omamné látce, aby se mohl opět navrátit do stavu extáze.

Po požití chemické látky doktorem Jekylllem nastává podobný proces jako u „klasických“ drog. Doktor Jekyll se ocitne ve stejném místě a čase, ale v jiném těle. Droga uvolní Jekyllovo potlačené a zvrácené alter ego, Jekyll se po fyzické i psychické stránce promění v Hyda. V Hydově těle Jekyll neuznává žádné hodnoty, nemá svědomí, nezastaví se před ničím, necítí lítost, je nemilosrdný a velmi krutý. R. L. Stevenson

využil prvek drogy jako prostředek transformace doktora Jekylla v Hyda. Rozdíl mezi „klasickými“ drogami a Stevensonovou respektive Jekyllovou drogou lze spatřit pouze ve fyzické přeměně, ke které při užití „klasických“ drog nedochází.

„...with a strong glow of courage, drank off the potion.“

„...There was no mirror, at that date, ...,was brought there later on and for the very purpose of these transformations.“

„...it came about that Edward Hyde was so much smaller, slighter and younger than Henry Jekyll.“ (Stevenson, s.54-5)

Výše uvedené příklady dokazují fyzickou změnu, ke které došlo po požití chemické sloučeniny. Doktor Jekyll vypil zhotovený nápoj a podlehl duševní a tělesné proměně. Aby mohl pozorovat tělesné změny na svém těle, nechal si později do své laboratoře dopravit zrcadlo. Hyde se od Jekylla nelišil jenom výškou a celkovým vzhledem, ale také věkem. Jekyllova droga byla zázračnou drogou, její účinek byl několikanásobně vyšší a užívateli způsobila nejen změnu mysli ale i změnu stavby těla.

Námět na příběh o doktoru Jekyllovi může čerpat z pověsti o doktoru Faustovi. Podobně jako Faust, Jekyll zasvětil svůj život vědeckému bádání. O Faustovi koluje pověst, že prodal svoji duši ďáblu. Na postavu Jekylla lze nahlížet tímtež způsobem. Jekyll, aby uspěl, musel nakonec vše obětovat. Zpočátku pro něj Hyde představoval vysvobození, později vězení, až nakonec Hyde Jekylla vytlačil úplně. Medikova duše s největší pravděpodobností došla zatracení. Podobnost s faustovským motivem lze nalézt i ve Wildově románě *The Picture of Dorian Gray*, kdy mladý aristokrat Dorian, zaprodá svoji duši, aby zůstal věčně mlád. Tento román také nekončí šťastně. V podstatě se Dorian zavraždí sám, když probodne svůj portrét.²⁴

Tajuplná postava Jacka Rozparovače

Na podzim roku 1888 byli obyvatelé Londýna otřeseni sérií vražd prostitutek. Vraždy byly přisuzovány sériovému vrahovi známému jako „Jack the Ripper“. Dílo R. L. Stevensona bylo spojováno s Jackem Rozparovačem a jeho oběťmi.

²⁴ Drew. Introduction to *The Picture of Dorian Gray*. Hertfordshire: Wordsworth Editions. 2001, s. xiv

„When, three weeks later, a prostitute was found murdered in Whitechapel – the start of the series of murders known as the Jack the Ripper killings – many people connected Stevenson’s outwardly respectable Dr Jekyll and the murderous Mr Hyde with the invisible East End killer. The newspapers routinely referred to the murdered as Mr Hyde.” (Flanders. Jack the Ripper. In: bl.uk)

Stevensonův příběh o doktoru Jekyllovi a panu Hydovi vyšel v roce 1886, prodalo se 40 000 výtisků, tisíce lidí viděly divadelní zpracování tohoto námětu. Příběh zvráceného lékaře, který se po pozření „drogy“ přeměnil v monstrum, byl velmi známý. Není tedy divu, že vrah byl ztotožňován s postavou Hyda. Společnost byla sérií vražd otřesena, ale zároveň také fascinována. Přispěl k tomu do jisté míry tisk, který o událostech informoval, ale také skutečnost, že pachatel nebyl v té době odhalen a dopaden. Vlivem díla R. L. Stevensona společnost brala v úvahu, že vrahem prostitutek by mohl být i ctihodný občan pocházející ze střední nebo vyšší společenské třídy. Vlivem těchto událostí lékaři přestali být považováni za ctihodné občany, předpokládalo se, že sériovým vrahem může být lékař. Zatímco na dílo R. L. Stevensona může být pohlíženo jako na předzvěst hrozivých událostí známých jako „the Jack the Ripper killings“, O. Wilde psal svůj román *The Picture of Dorian Gray* v atmosféře, kdy novela R. L. Stevensona byla známá a společnost byla šokována sérií vražd prostitutek.²⁵

Dílo O. Wilda vyobrazuje myšlenku, že osoba nemusí být tím, kým se zdá. V knize je vyjádřena idea, že každý ctihodný člověk může skrývat tajemství. V podkrovním pokoji ukrývá Dorian své tajemství, které si bedlivě střeží a děsí ho představa, že by bylo odhaleno. Podobně jako Jack the Ripper, se zhýralý Dorian Gray v noci potuluje po ulicích, které nejsou daleko od míst, kde došlo k sérii vražd nevěstek. Dorian navštěvuje podniky špatné pověsti a hrozivá doupatá, která se nacházejí v nejspínavějších a nejodpornějších ulicích Londýna.

1.5. Podvojnost v literatuře

Obě zkoumaná díla obsahují prvky podvojnosti, jedná se o téma, které se v literatuře 19. století hojně vyskytovalo. Prvek zvaný „the double“ byl využíván v romantickém hnutí a gotickém románu v Británii, Evropě a také v Americe. Téma

²⁵ Flanders. Jack the Ripper. In: bl.uk

„the double“ lze dále nalézt v dílech E.A. Poea *William Wilson*, F. M. Dostojevského *The Double* a v románu B. Stokera *Dracula*.²⁶

„The literature of the double has always existed in a symbiotic relation with psychology.“ (Luckhurst. *An Introduction to Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde and Other Tales*, s. xv)

Texty psané na konci 19. století byly ovlivněny rozvojem vědy a techniky, Darwinovými teoriemi a psychologií, která se stala samostatnou vědní disciplínou. Nemalý vliv na téma „dvojník“ měla i psychoanalýza Sigmunda Freuda. Mentálně nemocní lidé byli odsouváni do ústraní, byli považováni za pokleslé články lidského druhu. Na duševně choré jedince se společnost dívala jako na „zvrhlíky“.²⁷

„In 1876, Dr Eugène Azam published his sensational case of Félicité X,...“ (Luckhurst, s. xvii)

Jednalo se o pacientku, která dokázala „přepnout“ ze svého mrzutého a obyčejného já na více společensky orientovanou druhou osobnost. Ukázalo se, že tyto dva stavy vědomí Félicity X nesdílejí stejnou paměť, ani nemají tušení o existenci druhé osobnosti. Zajímavé je, že po patnácti letech pozorování, bylo zaznamenáno, že druhá (více společenská) osobnost Félicity X začala být dominantnější. Francouzští medicci roku 1885 objevili další senzační lékařský případ, jednalo se o chlapce nazývaného Louis, který dával najevo pět odlišných osobností, každá z nich měla vlastní paměť. Zajímavé bylo, že „Louisovy osobnosti“ měly jinou paměť, ale i jiný mentální věk a jiný životní styl. Louis mohl být prohnáným kriminálníkem, po chvíli opět normálním chlapcem apod. Důsledkem roku 1890 byl pojem „double consciousness“ zařazen mezi psychologické termíny.²⁸

Tento historický kontext je velmi důležitý v ohledu na dílo R. L. Stevensona, které bylo psáno v době, kdy společnost byla fascinována rozdělením osobnosti jedince.

²⁶ Luckhurst. *Introduction to Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde and Other Tales*. New York: Oxford University Press, 2006, s. xiv - xv

²⁷ Luckhurst. *Introduction to Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde and Other Tales*, s. xvii

²⁸ Luckhurst. *Introduction to Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde and Other Tales*, s. xvii - xviii

Postavy doktora Jekylla a pana Hyda vykazují podobné znaky jako pacienti Félida X a Louise. Jekyll je společenský člověk, zatímco Hyde je kriminálník. Na rozdíl od Félidy X a Louise, doktor Jekyll a Hyde sdílí společnou paměť. R. L. Stevenson zachází ve svém „štěpení“ osobnosti mnohem dále. Ve Stevensonově novele dochází k přeměně nejen psychické, ale i fyzické. Doktor Jekyll je muž vysoké, robustní postavy, má milý obličej, jeho temná osobnost, kterou představuje Hyde, není vysokého vzrůstu a má ošklivou, hroživou tvář. Pohled na doktora Jekylla vzbuzuje v člověku příjemné pocity, zatímco Hydův vzhled působí na lidi děsivě. Postava Hyda, podobně jako alter ego Félidy X, je zpočátku podřízena Jekyllovi. Doktor Jekyll se v Hyda proměňuje zpočátku pouze tehdy, když se ze své vlastní vůle rozhodne a požije vyrobenou látku. Postupem času cítí Jekyll, že Hyde narůstá. Hyde byl malé postavy z toho důvodu, že jeho osobnost byla v Jekyllovi potlačena, ale díky laboratorním experimentům objevil Jekyll látku, po které uvolnil své potlačované temné „druhé já“. Podobně jako tomu bylo u případu Félidy X, Hyde začal mít nad Jekylllem dominantní postavení ve chvíli, kdy se mohl libovolně „dostat“ na svět bez toho, aniž by Jekyll užil chemické látky. Jekyll čelí metamorfózám, které nemůže zastavit, Jekyllovo alter ego získalo převahu nad jeho egem.

2. Představení autorů a děl

2.1. **Robert Louis Stevenson**

Robert Lewis Balfour Stevenson se narodil roku 1850 v Edinburghu, vyrůstal v rodině, která byla silně kalvinisticky založená. Roku 1867 se zapsal na univerzitu ve svém rodném městě, změnil si jméno Lewis na jméno Louis a začal objevovat kouzlo bohémského života. Roku 1873 přiznal svým rodičům ztrátu náboženské víry. Roku 1875 obdržel právnícký titul, ale nikdy se právnícké činnosti nevěnoval. R. L. Stevenson roku 1881 napsal *Treasure Island*, který byl vydán roku 1883, autor zaznamenal svůj první úspěch. Na konci roku 1895 napsal a přepsal novelu *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde*, která byla vydána roku 1886, během 6 měsíců se prodalo 40 000 výtisků v Anglii, tisíce pirátských kopií v USA, kde se dílo stalo populární senzací. V červenci 1888 se v Lyceum Theatre v Londýně hrála divadelní adaptace Stensonovy novely, následně v srpnu téhož roku byla v londýnské Whitechapel zavražděna první oběť Jacka Rozparovače. Produkce divadelní adaptace byla pozastavena poté, kdy byla zavražděna čtvrtá prostitutka. Stevensonova novela byla v té době neoddělitelně spojována se sérií vražd. R. L. Spisovatel zemřel roku 1894.²⁹

2.1.1. **Podivný případ doktora Jekylla a pana Hyda (*The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde*)**

Děj novely je situován do ulic Londýna, vypravěčem je právník Utterson, který odhalí identitu odporného pana Hyda. V trezoru pana Uttersona leží podivná závěť, kterou sepsal jeho dobrý přítel doktor Jekyll, v níž stojí, že v případě úmrtí či zmizení doktora Jekylla má Jekyllův majetek zdědit záhadný pan Hyde. Pan Utterson se dozvídá o incidentu s dívkou, kterou pan Hyde napadl a znepokojuje ho tajemné spojení mezi jeho přítelem Jekyllem a ohavným kriminálníkem Hydem. Utterson předpokládá, že doktor Jekyll je vydírán za své mladistvé hříchy lotrem Hydem. Ve chvíli, kdy je zavražděn sir Danvers Carew, se pan Hyde schovává, nezůstala po něm žádná stopa. Záhada je vyřešena ve chvíli, kdy sluha doktora Jekylla má podezření, že jeho pán je mrtev, a místo něj se v laboratoři schovává Jekyllův vrah. Utterson pronikne do

²⁹ A Chronology of Robert Louis Stevenson in *Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde and Other Tales*. New York: Oxford University Press, 2006, s. xxxviii-xli

Jekyllovy laboratoře, kde nalezne tělo hledaného Hyda, ale doktor Jekyll není nikde nalezen. Pointa příběhu je prozrazena až v závěru novely. Utterson doma otevře obálky a zjistí, že doktor Jekyll dokázal namíchat látku, po které se přeměnil v pana Hyda. Pan Hyde představoval Jekyllovu skrytou, špatnou a temnou stránku osobnosti. Utterson dojde ke zjištění, že postupem času Hyde získal nadvládu nad Jekylllem a Jekyll se v Hyda proměňoval, aniž by užil speciálního přípravku.

2.2. Oscar Wilde

Autor děl *The Picture of Dorian Gray*, *The Happy Prince and other tales*, *Lord Arthur Seville's Crime*, *A House of Pomegranates* se narodil roku 1854 v Dublinu. Tvorba O. Wilda byla ovlivněna dekadentními názory a estetikou. Od ostatních se odlišoval výstředním oblékáním. Roku 1891 vyšel jeho jediný román *The Picture of Dorian Gray*, který se stal podnětem k diskuzím týkajících se morálky. Úspěch mu zajistily jeho divadelní hry *Lady Wintermere's Fan*, *A Woman of No Importance*, *An Ideal Husband* a *The Importance of Being Earnest*. O. Wilde veřejně stavěl na odiv své intimní přátelství s lordem Alfredem Douglasem, roku 1895 O. Wilde byl obviněn z homosexuality a byl odsouzen na dva roky nucených prací v Readingu, kde napsal dílo *De Profundis*. V roce 1898 vyšla Wildova báseň *The Ballad of Reading Gaol*, která je připomínkou jeho věznění. V tisku byl literát očerňován a potupen. Po propuštění z vězení našel exil ve Francii, do Anglie a do Irska se už nikdy nevrátil. změnil si jméno na Sebastian Melmoth, zemřel roku 1900 v Paříži.³⁰

2.2.1. Obraz Doriana Graye (*The Picture of Dorian Gray*)

Malíř Basil Hallward maluje obraz sličného mladíka Doriana Graye, který se v ateliéru seznámí s Basilovým přítelem Henry Wottonem. Henry ovlivní mladičkého Doriana, který začne vést nemravný život. V ateliéru hlavní protagonista vysloví přání, aby jeho podobizna na obraze nesla známky stáří místo něho, aby si on sám uchoval mladistvou a ničím nenarušenou půvabnou tvář. Dorianovo přání se vyplní. Obraz na plátně změní podobu poté, kdy Dorian má podíl viny na sebevraždě Sibylly Vane. Hlavní postava je fascinována tímto jevem a začne si užívat zhýralého a nemravného života. Dorianova tvář zůstává beze změny po řadu let, zatímco plátno vyobrazuje

³⁰ Drew. Introduction to *The Picture of Dorian Gray*, s. v - xiii

Dorianovu skutečnou podobu. O Dorianovi kolují hrůzné zvěsti, jeho přítel Basil se pokouší Doriana varovat a přivést ho na správnou cestu. Dorian odhalí Basilovi tajemství obrazu a poté ho zavraždí. Zbaví se těla mrtvého malíře, Dorianovy skutky nejsou nikdy odhaleny. Jednou se zachová podle svého mínění šlechetně a očekává, že obraz zkrásní, ale když se tak nestane, chce se obrazu zbavit, probodne plátno a tím zabije sám sebe. Služebnictvo v pokoji nalezne ošklivého starce, jen podle prstenů poznají svého pána, z obrazu na ně shlíží krásný portrét mladého a nevinného Doriana Graye.

3. Robert Louis Stevenson – Podivný případ doktora Jekylla a pana Hyda (The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde)

3.1. Analýza postav

Právník Utterson jako průvodce a detektiv

Příběhem nás provádí postava právníka Uttersona. Jedná se o klíčovou postavu z toho důvodu, že příběh je vyprávěn z jeho pohledu. Uttersonovi se podaří odhalit tajemnou záhadu. Zajímavé je jméno, které autor zvolil pro „postavu detektiva“. Anglický výraz „utter“ v překladu znamená vyřknout, vydat ze sebe zvuk, vyslovit. Utterson je v podstatě jediná osoba, která v díle je schopná hovořit o panu Hydovi. Utterson má v příběhu postavení detektiva, vypráví příběh ze svého pohledu a je jedním z hybatelů děje. Činí rozhodnutí, jejichž dopady na linii příběhu jsou klíčové. Vzhledem k tomu, že mu postava tajemného Hyda nedá spát, sám se staví do pozice „detektiva“ a je rozhodnut záhadu rozluštit.

“If he be Mr Hyde,” he had thought, “I shall be Mr Seek.” (Stevenson, s. 14)

Utterson otevřeně prohlašuje, že když Hyde je člověk, který se skrývá, on bude osoba, která bude Hyda hledat.

R. L. Stevenson zvolil pro postavu pana Uttersona povolání právníka. Jeho volba může být náhodná, ale je možné přisuzovat souvislost mezi Uttersonovým povoláním právníka a autorem, který práva vystudoval. Je zřejmé, že autor měl dobré znalosti z oblasti práva, které využil ve svém díle. Jeho novela může připomínat detektivní příběh. Podobně jako je tomu v detektivním příběhu, kde se čtenář až v samém závěru knihy dozvídá, kdo je vrahem, odhalí Utterson ve Stevensonově novele tajuplný vztah mezi svým přítelem Jekylllem a Hydem. Utterson představuje racionálně uvažujícího muže, který dbá konvencí, ale ve chvíli, kdy se rozhoduje, zda bude chránit čest přítele nebo „dodržovat zákony,“ se rozhodne chránit čest svého přítele. Uttersonovi lidé důvěřují a svěřují mu svá zapečetěná tajemství, jelikož ví, že Utterson ctí právní kodex a jejich tajemství jsou bezpečně uložena v právníkově trezoru.³¹

³¹ Luckhursts. Introduction to Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde and Other Tales, s. xii - xiii

Doktor Jekyll a jeho temná strana pan Hyde

Lékař doktor Jekyll symbolizuje vyšší společnost, pro mnohé jako lékař představuje morální ikonu. V díle je odhalena skutečná Jekylllova tvář. Ve své podstatě měl Jekyll dvě tváře, dvě osobnosti. Při pohledu na postavu pana Hyda, který představuje temnou stránku lidské osobnosti, by se dalo předpokládat, že postava doktora Jekylla musí být zákonitě čistě kladná. Ale není tomu tak. Nic není zcela černé nebo bílé. Kdyby byl doktor Jekyll ve své podstatě pouze „bílý“, tak by ho nikdy nenapadlo experimentovat se štěpením lidské duše, natož aby se o to pokusil a zasvětil svému bádání dlouhá léta. Dokonce i v případě, že by Jekyll prováděl pokusy, pokud by byl Jekyll zcela dobrý, nikdy by se mu nepodařilo přivést Hyda k životu.

Pan Hyde představuje Jekyllovu „evil side.“ V kontextu dnešních poznatků z oblasti psychologie, bychom mohli postavu pana Hyda označit za Jekyllovo id. Hyda je osoba, která podobně jako id jedná na základě pudů. Hyde nerespektuje žádné sociální normy, nedodrží zákony, jeho chování je bezprostřední, pan Hyde dělá to, co on sám chce. Chce uspokojit své touhy okamžitě, a ve chvíli, kdy ho Jekyll už jednou přivedl na svět, se nechce nechat znovu „zavřít“. Poté co Hyde okusil slast a krásu „svobody“, už není možné, aby se ho Jekyll zbavil.

Důvod, proč Jekyll vypustil „dávla“ Hyda, můžeme nazvat selháním ega. U doktora Jekylla došlo ke konfliktu mezi pudovou složkou id a superegem, který představuje morální hodnoty. Jekyllovo ego bylo v té chvíli postaveno do role rozhodčího, v této fázi Jekyll podlehl pokušení. Vítězstvím id nad superegem mohl tedy vzniknout Hyde.

Hyde byl v Jekyllovi přítomný vždy, ale byl schován v Jekyllově nevědomí. V nevědomí jsou uloženy materiály, jejichž obsah je pro člověka příliš děsivý. Jekyllovi se podařilo vyrobit látku, po které vypustil do světa obsah svého nevědomí, hrůzu, která na sebe vzala podobu Hyda.

Jméno, které autor zvolil pro Jekyllovo temné alter ego, je velmi symbolické. Jméno pana Hyda je homofonem ke slovu „hide“. V anglickém jazyce výraz „hide“ lze přeložit jako schovat se, ukrýt se, zatajit, skrýt, úkryt, pozorovatelná. Tomuto významu

odpovídá Hydovo jméno, jelikož Hyde se ukrýval hluboko v Jekyllově nitru, respektive nevědomí.

Postava doktora Henryho Jekylla metonymicky reprezentuje celou londýnskou společnost. Z tohoto důvodu v souvislosti s událostmi zvanými „the Jack the Ripper killings“ ztratili nejenom lékaři, ale občané z vyšší společnosti prestiž a důvěryhodnost. Uvažovalo se, že vrahem mohl být kdokoliv. Jekyll neodpovídá svým vzhledem, chováním, společenským postavením prototypu zločince. Naopak, Jekyll je popisován jako dobromyslný muž, jehož laskavost a dobrácká duše je vykreslena v jeho tváři.³²

“... – a large, well made, smooth-faced man of fifty, with something of a slyish cast perhaps, but every mark of capacity and kindness – you could see by his looks that he cherished for Mr Utterson a sincere and warm affection.” (Stevenson, s. 18)

Z Uttersonova popisu Henryho Jekylla můžeme usoudit, že Jekyll je ctihodný občan, který má rád své přátele a žije spořádaným životem. Ale opak je pravdou. R. L. Stevenson nastiňuje, že nelze člověka posuzovat podle jeho vzhledu, že je nutné nahlížet pod povrch. Jekyll vypadá jako obyčejný mravy ctící muž, ale ve skutečnosti se jedná o muže, který skrývá své skutečné touhy, které nejsou nijak ušlechtilé.

Paradoxem je, že je Hyde zpočátku poskytoval svému „stvořiteli“ útočiště, poskytoval mu svobodu. V závěru novely, kdy se Hyde stal psancem, představuje pro Jekylla vězení. Jekyll se nebojí smrti, ale má strach, že by byl uvězněn v těle Hyda. Dalším paradox může být spatřen při zkoumání látky, ze které Hyde vznikl. Jekyllovi se podařilo namíchat drogu z nečisté látky. Když mu látka dojde a potřebuje vyrobit novou, jeho pokusy selhávají, protože původní látka obsahovala nečistý prvek. Droga vyrobená z nečistých surovin se stala dokonalou a vhodnou složkou. Hyde jako nečistý muž nemohl vzniknout z čistého prášku.

³² Flanders. Jack the Ripper. Web. link

3.2. Rozbor témat a symbolů

Věkový a výškový rozdíl mezi doktorem Jekylllem a panem Hydem

Jekyll je zobrazen jako muž vysoké a robustní postavy, zatímco jeho alter ego představované padouchem Hydem „obývá“ tělo menšího vzrůstu. Podobně je vykreslen rozdíl mezi těmito dvěma postavami, lékař je starší než Hyde. Toto symbolického vyobrazení neutil R. L. Stevenson náhodně. Jekyllův vzhled odpovídá jeho fyziologickému věku, zatímco Hyde je představován jako mladší muž, jelikož „se narodil“ později než Jekyll. Nemravné a neetické myšlenky se v Jekylllovi mohly začít utvářet v době jeho dospívání nebo později, z tohoto důvodu musí být postava Hyda mladší. Podobně je tomu i u vzrůstu těchto hlavních postav. Jelikož Jekyll zpočátku má dominantní postavení, Hyde je menšího vzrůstu, který odpovídá jeho submisivnímu postavení. Později Jekyll začne pociťovat, že Hyde narůstá. Jedná se o moment, kdy Hyde začne získávat převahu nad svým „stvořitelem“, v momentě, kdy dosáhne dominantního postavení, začne doktora ovládat a Jekyll je nucen se přeměnit v Hyda, aniž by počil k tomu potřebnou chemickou látku.³³

Výškový rozdíl postav může zrcadlit jejich společenské postavení. Respektovaný medik Jekyll má robustnější postavu a je vyšší, jelikož ve společnosti zaujímá vyšší sociální postavení než Hyde. Hydův obludný vzhled a nízká postava je v souladu s tím, jak na něj societa shlíží.

Hyde zobrazen jako zvíře

Způsob, kterým je Hyde zobrazen, koresponduje s Darwinovou teorií, přičemž Hyde představuje člověka nižšího evolučního vývoje. S ohledem na teorii evoluce lze spatřit vztah mezi nízkou tělesnou výškou Hyda a jeho nižším stupněm vývoje. V průběhu evoluce rostla tělesná výška člověka. Tudíž Hyde stojící na nižším stupni pomyslného „evolučním žebříku“ je nižšího vzrůstu, zatímco Jekyll se pyšní vyšší tělesnou výškou, protože stojí na vyšším evolučním stupni.³⁴

³³ Buzwell. Gothic fiction in the Victorian fin de siècle: mutating bodies and disturbed minds. Web. link

³⁴ Burdett. Post Darwin: social Darwinism, degeneration, eugenics. In: bl.uk

Hyde je zobrazován jako osoba, která má v sobě něco živočišného. Postava Hyda připomíná zvíře z několika důvodů. Hyde, podobně jako je tomu ve zvířecí říši, neuznává, neřídí se podle žádných norem, zákonů. Hyde jedná instinktivně, řídí se pouze vlastními pudy a uplatňuje přírodní zákon silnějšího. V momentě, kdy se ocitne v blízkosti dívky, uplatní svoji moc a sílu a dívku pošlape. Podobně se chová i při incidentu se sirem Carewem. Hyde poslechne volání instinktů a opakovanými údery holí způsobí náhodnému kolemjdoucímu Carewovi smrt. Hydovo chování se vykazuje zvířecími prvky. Jeho chování postrádá motiv. Po hrůzných událostech se v Jekyllovi probudí svědomí a snaží se napravit Hydovy chyby tím, že přispívá na charitu, vypíše dívce šek a učiní rozhodnutí, že se už nikdy nepromění v Hyda, že bude žít nudným, ale ctnostným životem.

Hyde na své okolí působí děsivě a lidé v jeho osobnosti nalézají zvířecí prvky. Autor chtěl na příkladě Hyda a Jekylla zobrazit dvojitou podobu nejenom člověka, ale celé společnosti. Hyde symbolizuje upadající společnost, vzhledem k prvku, že vznikl z Jekylla, odkrývá hroživou skutečnost, že takovéto monstrum se může schovávat v každém člověku. Hydův fyzický vzhled je zrcadlem pro nitro lékaře. Jelikož Hyde je od prvopočátku špatný a zkažený, není možné najít v jeho vzezření nic pěkného. Poněvadž Hyde je zosobněním Jekyllovy d'ábelské duše, jedná se o velmi odpudivého tvora. Hydův odporný vzhled dokresluje hororovou atmosféru celého díla. Hydův vzhled má živočišný charakter také z toho důvodu, že Jekyll laboratorními pokusy uvolnil, vypustil ze svého nitra vraždící bestii, která se před ničím nezastaví. Jediné co Hyde poslouchá, jsou jeho „vnitřní hlasy,“ které jsou stejné jako u zvířat.³⁵

Dílo R. L. Stevensona ve vztahu k bibli

Budeme-li posuzovat postavy Jekylla a Hyda z pohledu bible, zjistíme, že ani jeden by nebyl vpuštěn do nebeského ráje. Postava Hyda je absolutním zosobněním hříchu, vznikl z Jekyllovy temné strany osobnosti, nemá v sobě nic dobrého. Navíc si sáhl na svůj život. Jedná se tedy o čin, který je v náboženství zcela nepřijatelný. Tím, že autor nechal Hyda spáchat sebevraždu, ukončil příběh a Hyde nemohl být souzen.

³⁵ Buzwell. 'Man in not truly one, but truly two': duality in Robert Louis Stevenson's Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde. Web. link

V díle se odráží ztráta Stevensonovy víry, Hyde je sebevrah, Jekyll je stavěn do role „stvořitele“.

Postavení ženy

Ženské postavy jsou z díla téměř vyloučeny. Pokud se v díle vyskytují, stávají se terčem útoku, je na nich pácháno násilí nebo jsou zobrazeny jako bytosti nepěkné, neatraktivní, neinteligentní. Jejich vykreslení odráží postavení ženy ve společnosti v době, kdy nebyli muži a ženy rovnoprávní. Nevýznamnost ženského pohlaví podtrhuje skutečnost, že postavy žen jsou bezejmenné, jsou označovány pouze výrazy typu služebná, dívka, stará žena atd.³⁶

Služka, která se stará o příbytek pana Hyda, je vyobrazena jako stará žena s šedivými vlasy, není na ní nic pěkného, její obličej má ďábelské rysy. Hydova služebná se svým vzhledem podobá svému pánovi. Služebnou čtenář posuzuje podle pána, kterému slouží. V tomto případě se na služku přenáší Hydovy špatné skutky a jeho ošklivý vzhled. Obličej ženy nese známky pokrytectví. Oproti očekávání, služebná projevuje známky radosti, že její pán se nachází v maléru.

Další ženskou postavou, která se v díle vyskytuje, je opět služebná. Postavení ženy jako posluhovačky poukazuje na její nižší postavení ve společnosti. Této myšlence dále odpovídá způsob, jakým jsou ženy vykreslovány. Služka, která se stala očitým svědkem vraždy ctihodného občana, je popisována jako osoba romanticky založená a „neschopná“. Uprostřed noci sedí na truhle, dívá se z okna a vidí vraždu sira Carewa. Ve chvíli, kdy pozná tvář útočníka, omdlévá, policii zavolá až po dlouhé době, když se probere z bezvědomí. Policii sdělí jméno pachatele, ale s velkým zpožděním. Policisté sice znají totožnost pachatele, při domovní prohlídce naleznou u Hyda corpus delicti, ale vraha se jim nedaří dopadnout. Důvodů, proč se nedaří Hyda lapit, může být několik. Hyda by se možná podařilo nalézt, kdyby služebná neztratila vědomí a informovala by strážníky včas. I když hlavním důvodem, proč Hyde zůstává na útěku, je koncept příběhu. Kdyby byl Hyde chycen, nemohl by k smrti vyděsit doktora Lanyon a nikdy by nebylo odhaleno tajemné spojení mezi ním a Jekylllem.

³⁶ Bowen. Gothic motifs. Web. link

Hydova konfrontace s dívenkou představuje akt, ve kterém je na ženách pácháno násilí. V tomto případě je násilí znásobeno tím, že toto násilí je použito vůči dítěti. Děti a ženy jsou křehké bytosti, které se nemohou bránit. Hyde si na slabých jedincích vybíjí svůj nezkrotný vztek, potřebuje uvolnit svoji divokou zvířecí národu. Jedná se o násilný čin, který ukazuje na Hydovu deformaci.

Ženy nejsou ve Stevensonově novele symbolem sexuálního chtíče. Novela ukazuje, že ženy jsou podřízeny mužům, muži je ovládají. Násilí, které je na ženách pácháno, může signifikovat perverzní sklony a touhu po sexuálním násilí. Absence ženských postav může symbolizovat homosexualitu.

Způsob otevírání obálek

Uttersson ve svém jednání postupuje zcela logicky, což je pro správné rozuzlení díla zásadní. Uttersson dodrží Jekylllem napsané instrukce a jako první otevře dopis od Lanyona, následně otevře výpověď doktora Jekylla. Pokud by jako první otevřel Jekyllovu zповěď, už by nemělo velký význam pokračovat ve čtení zповědi doktora Lanyona. „Akt otevírání obálek“ by bylo možné přirovnat k ruským panenám, tzv. matrhoškám. Jedná se o zcela stejný princip. Abychom došli k jádru věci, je nutné postupovat od vnější strany směrem dovnitř.

Dílo *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde* je komponováno na základě principu zvaném „the nested stories.“ Jedná se o literární termín, na základě prostředku „a story within a story“ je do hlavního příběhu vloženo několik menších příběhů, které mohou, ale nemusejí rozvíjet hlavní myšlenku primárního příběhu. V menších příbězích může autor lépe a detailněji popsat důležité i nedůležité události. Velmi často se v „mini příbězích“ užívá tzv. „flashbacků,“ kde se vyprávění příběhu vrací zpět v čase. Postupu „vkládání menších příběhů“ se využívá pro větší atraktivitu, také se tímto způsobem dají lépe vysvětlit komplikovaná dějová linie, čtenář či si může na chvíli odpočinout.³⁷

V novele má prostředek vkládání menších příběhů do hlavního příběhu podstatný význam. Ve vložených příbězích čtenář nachází rozuzlení celého příběhu. R. L. Stevenson použitím této techniky dal možnost Utterssonovi vyřešit celý případ.

³⁷ Luckhurst. Introduction to Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde and Other Tales, s. xiii

Uttersson dochází k jádru celé záležitosti postupným otevíráním vnějších částí, které je nutné otevřít stejným způsobem jako tzv. „matrjošky“, které představují zapečetěné obálky.

Oproti tomu v díle *The Picture of Dorian Gray* je tajemství příběhu prozrazeno na začátku, pro čtenáře není tajemstvím kouzlo Dorianova mladistvému vzhledu. Děj Wildova románu je vyprávěn chronologicky, nesetkáme se v něm s retrospektivními pohledy jako v případě Stevensonovy novely, kde je retrospektivy užito ve formě dopisů. V příběhu o Dorianovi Grayovi se čtenář nesetkává s žádným tajemstvím, opomineme-li „magický“ vztah mezi Dorianem a Basilovým výtvarným dílem. Čtenář není stavěn do role detektiva, jak je tomu u Stevensona, ale pouze sleduje Dorianovy kroky, s hrůzou pozoruje proměnu sličného mladíka v šeredného starce.

Homosexualita

V době kdy novela vznikla, nebylo možné otevřeně psát o homosexualitě. Při prvním čtení, kdy čtenář netuší, že Jekyll a Hyde jsou tatáž osoba, se může vztah mezi Jekylllem a Hydrem jevit jako vztah dvou milenců.³⁸ S ohledem na jistá fakta se jejich vztah se zdá být více než přátelský. Pro Uttersona zůstává záhadou, z jakého důvodu Jekyll odkázal svůj majetek Hydovi. Podivné je, že Hyde se může volně pohybovat po Jekyllově domě, služebnictvo poslouchá Hydových rozkazů. Pro Uttersona jediné možné vysvětlení představuje, že Hyde vydírá Jekylla kvůli nějakým Jekyllovým prohřeškům z mládí.

“... he is in deep waters! He was wild when he was young; ...”

“... the ghost of some old sin, the cancer of some concealed disgrace, ...”

“... It turns me cold to think of this creature stealing like a thief to Harry's bedside, ...” (Stevenson, s. 17)

Uttersson zmiňuje, že jeho přítel prožil divoké mládí, že se patrně dopustil nemalých hříchů. Předpokládá, že Hyde o Jekyllových skutcích ví, že kvůli tomu Jekylla vydírá a Jekyll musí platit za svoji mladickou nerozvážnost. Čtenář se nedozví,

³⁸ Buzwell. 'Man is not truly one, but truly two': duality in Robert Louis Stevenson's *Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde*. Web. link

o jaké hříchy se jednalo, z toho důvodu je možno dojít k mnoha závěrům. Jeho hříchy se mohly týkat alkoholu, drog, styku s prostitutkami, ale i sexuálního vztahu s muži. Tajemství Jekyllovy minulosti není v knize odhaleno. Jedním ze závěrů, který vypadá nejpravděpodobněji, může být názor, že Jekyllovy hříchy se týkají vztahů s muži. Tuto myšlenku potvrzují okolnosti, že postavy, které se v příběhu vyskytují, jsou svobodní muži středního věku. Jedná se o muže, kteří jsou dobře finančně a společensky situovaní, jsou i relativně pohlední, ale žádný z nich nejeví zájem o opačné pohlaví. Mužští protagonisté se po večerech scházejí, užívají si společných večeří, hovoří při sklence vína. Tento jev vzbuzuje jisté podezření, zda se šlo pouze o přátelské sešlosti. Znepokojivě působí zmínka, kdy Utterson uvažuje o Hydovi jako o zloději, který se pohybuje po domě a ocitá se v blízkosti spícího Jekylla. Hyda nemůžeme považovat za zloděje, jelikož se v domě nic neztrácí, a je na něj napsána závěť. Pokud by byl vrahem, co nejdříve by se snažil zbavit Jekylla, aby mohl zdědit jeho majetek. V případě, že Hyde není vrahem ani zlodějem, zmínka, že Hyde tráví v noci čas v Jekyllově ložnici, působí velmi podivně.

V novele jsou postavy žen zcela ignorovány ve smyslu sexuální touhy nebo soužití s muži. Ve vzduchu visí otázka, co Hyde v Jekyllově domě provádí, za jakým tam chodí účelem. Pokud nejde o vydírání, z jakého důvodu by mu lékař odkázal svůj majetek, když jeho nejbližší přátelé byli Lanyon a Utterson.

Věkový rozdíl mezi Jekylllem a Hydem a jejich záhadný vztah nás může opět přivést na myšlenku mileneckého vztahu. Ohlédneme-li se do dob antiky, zjistíme, že vztah mezi starším mužem a mladším hochem byl běžnou záležitostí. K sňatku mezi mužem a ženou často docházelo jen z důvodu reprodukce. A pravou lásku bylo možno najít pouze ve vztahu mezi mužem a mužem. Starší muži se stavěli do role patrona, ochránce. Podobné rysy lze spatřit i u Jekylla, který je starší než Hyde, a ve chvíli, kdy odkázal své jmění Hydovi, se stal jeho „opatrovatelem“.

Vydírání

Pojem vydírání je v knize několikrát zmíněn. V době, kdy dílo vzniklo, bylo běžnou záležitostí, že členové střední a vyšší třídy byli vydírání pro své špatné skutky.³⁹

³⁹ Luckhurst. Introduction to Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde and Other Tales, s. xxiii - xxiv

Utterson je přesvědčen, že Hyde vydírá Jekylla. V incidentu s dívkou dokonce dojde na skutečné vydírání. Svědek Enfield požaduje po Hydovi, aby zaplatil dívce „odškodné“. Hydovi nezbývá nic jiného než poslechnout.

Iniciativní chování hrdinů

V novele hrdinové berou spravedlnost do vlastních rukou. Enfield se vloží do záležitosti s dívkou a řeší ji sám místo policejního orgánu. Podobně jedná Utterson, který si nechává důkazy pro sebe ve svém trezoru. Poole, který má podezření, že jeho pán je mrtev a v laboratoři se nachází vrah, nejde na policii, ale za Uttersonem, který se ujímá velení. Služebnictvu podává rozkazy a společně s Poolem násilím proniknou do Jekyllovy laboratoře, kde naleznou mrtvolu Hyda, Jekyll není nikde k nalezení. Opět není přivolána policie, prostory jsou zapečetěny a Utterson odchází domů, aby sám rozluštil tajemný rébus.

Sen

Námět díla *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde* napadl autora ve snu. Linie příběhu může připomínat výstavbu snu. Podobně jako je tomu ve snu, v novele se některé prvky hromadí a některé prvky jsou odsunuty na okraj. Děj není chronologicky řazen, ale je užito retrospekce. Struktura novely odpovídá gotickému románu, jehož uspořádání bylo rozházené, divoké. Příběh o doktoru Jekyllovi a panu Hydovi končí velmi rychle, podobně jako rychle začal. Čtenáři může mít po dočtení pocit, jako by se probudil ze snu.⁴⁰

Dvojitý život

Téma „the double“ symbolicky prostupuje celým dílem. Podivný dvojitý život odráží již samotné vydání knihy. Stevensonova novela byla překvapivě publikována ve dvou vydáních. Jedno vydání bylo levnější a druhé, dražší vydání představovalo lepší verzi. Jedná se o zajímavý poznatek, který jako by poukazoval na obsah díla. Sám autor

⁴⁰ Luckhurst. Introduction to *Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde and Other Tales*, s. xi, xxxii

inklinoval k dvojímu životu. Změnil své jméno Lewis na Louis. Zatímco studoval na univerzitě, žil bohémským životem.⁴¹

Pojem dvojí existence je obsažen v celém díle. S pojmem „the double“ je nejvíce spojován dvojí život doktora Jekylla, který se proměňuje ve „své druhé já“ pana Hyda. Dále je případ Jekylla a Hyda diskutován mezi Uttersonem a Enfieldem, Uttersonem a Lanyonem, Uttersonem a Poolem. Jak je vidět, k promluvě dochází výhradně mezi dvěma muži.

Avšak nejdůležitějším prvkem „the double“ zůstává tajuplné spojení mezi lékařem a jeho „výtvorem“. Jekyll vede dvojí život. Ve dne žije v těle ctihodného muže, chová se zodpovědně, plní si své povinnosti, koná dobré skutky, ale v noci na sebe bere „masku“ pana Hyda, nahánějící hrůzu, a provádí nepěkné věci, o kterých ve dne pouze přemýšlí. Proměna Jekylla v Hyda je zcela dokonalá. Jekyll se od Hyda liší způsobem chování, myšlení, v jádru jsou oba rozdílní. Rozdílnost jejich osobností je podpořena „vytvořením Hydova vlastního těla“. Jedině tak můžou být tyto osobnosti úplně odděleny a každá z nich může žít vlastní život. Hyde je antagonickým zobrazením Jekylla. Zatímco postavu Jekylla lze pojmenovat jako *persona grata*, postavu Hyda lze označit jako *persona non grata*. V každém ohledu jsou odlišní, zároveň nemůžou jeden bez druhého žít. Když je zavražděn sir Carew, Jekyll se rozhodne, že svět už nikdy nespátí Hydovu tvář. Těžce se vyrovnává s vědomím, že bude žít pouze nudným, obyčejným životem. I přes všechny Hydovy špatné činy, Jekyllovi chybí jeho „dvojník“.

Je pozoruhodné, že Jekyll se neztotožňuje s Hydem, nenazývá ho „já“ ale „on“. Z toho plyne, že se jedná o dvě rozdělené osobnosti.⁴² Hyde je pouze zlý, vznikl z lékařových černých myšlenek. Ale Jekyll není zcela dobrý, jelikož v jeho nitru byly potlačené hrozivé myšlenky. Příběh Jekylla a Hyda lze považovat za biblickou alternaci hříchu a pokušení, kdy Jekyll podobně jako Eva neodolal chtíči a utrl pomyslné jablko, s rozkoší se do něj zakousl, avšak později ho postihl trest podobný vyhnání z ráje. Jekyll neobstál ve zkoušce a stvořil hříšníka Hyda. Vyměnil svůj bílý lékařský plášť za

⁴¹ Luckhurst. Introduction to Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde and Other Tales, s. xii

⁴² Stevenson. Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde and Other Tales, s. 66

pomyslný tmavý plášť představovaný Hydem, pod jehož rouškou se v noci potuloval nočními špinavými ulicemi a páchal zlo.

Specifickým prvkem, který dále rozvíjí myšlenku „zdvojené“ osobnosti, je rukopis. Podobně jako jsou Jekyll a Hyde dvě jiné bytosti, které se liší chováním, morálními hodnotami a vzhledem, je možné je odlišit i na základě rukopisu. Jejich rukopis je rozdílný, stejně tak vykazuje známky podobnosti. Jejich styl psaní je podobný, liší se pouze sklonem písma. Ve chvíli, kdy je zmíněna podobnost mezi jejich písmem, může čtenář začít tušit vztah mezi Jekylllem a Hydem. Fakt, že Hydovi byl zřízen jeho vlastní bankovní účet, podporuje tuto myšlenku. Na vzájemný vztah obou mužů také poukazuje skutečnost, že Hyde se má stát Jekyllovým dědicem.

Životy hlavních hrdinů nespojuje jen droga a písmo, ale jejich cesty jsou v domě propojeny. Jekyllův impozantní dům na „West End square“ je propojen s domem, který se nalézá v chudé čtvrti „East End“. Dům Jekylla je velký, dobře vybavený, pohodlný a přepychový, zatímco Hydův dům se nalézá v pochybné čtvrti, kde bydlí nižší společenská vrstva. Hydův příbytek je nad očekávání pěkně zařízen. Interiér pokojů má jiný vzhled, než jak se dům jeví zvenku. Dokonce na světě visí obraz, který je podle Uttersonova přesvědčení dárkem od uměleckého znalce Jekylla. Vypadá to, jako by Hyde, navzdory své zvířecí nátuře, měl rád pohodlí a kvalitu. S tematikou propojení dvou domů nepřišel R. L. Stevenson jako první. Pravděpodobně se nechal inspirovat příběhem z 18. století o chirurgovi Johnu Hunterovi, který měl ve svém domě zadní vchod, kterým do domu mohla být dopravována mrtvá těla, která chirurg posléze pitval.⁴³

Motiv budov má v díle zásadní význam. Budovy symbolizují fakt, že v těsné blízkosti vedle sebe žijí dvě naprosto rozdílné skupiny obyvatel. Dále se autor snaží poukázat na to, že pěkný vzhled nezaručuje pěkný obsah. Podobně jako Jekyll sám, jeho bohaté sídlo uvnitř skrývá hrůzná tajemství. Propojení domů posiluje rozdělení, ale zároveň i propojení osobností jejich majitelů.

⁴³ Buzwell. 'Man is not truly one, but truly two': duality in Robert Louis Stevenson's Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde. Web. link

Londýn, podobně jako výše zmiňované domy, žije dvojitým životem. Na jedné straně se jedná o velké město, na straně druhé svým vzhledem připomíná spíše vesnici. Rychle se rozrůstající metropole byla rozdělena na dvě části. První z nich byla část zvaná „West End“, jednalo se o velkolepou „barevnou“ čtvrť, kde bydlely osoby z vyšších společenských kruhů. Temnou tvář Londýna tvořila „šedivá“ čtvrť zvaná „East End“, která byla místem chudoby, a její ulice tvořily spíše džungli a labyrint, ve kterém se jedinec mohl často ztratit. Londýn je zobrazen ve dvou denních dobách. Denní Londýn je klidný, ulice jsou velkolepé, plné slušně oděných lidí, muži smekají klobouky, oproti tomu noční město je zobrazeno v mlze, plné kriminality a prostituce.⁴⁴

⁴⁴ Brandbury. Atlas literatury. Praha: Ottovo nakladatelství, 2003, s. 144-147

4. Oscar Wilde – Obraz Doriana Graye (The Picture of Dorian Gray)

4.1. *Analýza románových postav*

Dvojitá tvář Doriana Graye

K rozštěpení osobnosti Doriana Graye dojde ve chvíli, kdy hoch zatouží po věčném mládí. Dorianovo nerozvážené přání se mu stane osudným. Po dobu dlouhou několik let si mladý aristokrat neuvědomuje mocnou sílu spojení mezi sebou a obrazem. Dorian je tímto propojením zcela fascinován, jeho podobizna odráží tíhu jeho špatných skutků. Dorian je čtenáři představen jako nevinný mladík, jehož osud ovlivní Henry Wotton. V krátkém momentu se z „bílého“ Doriana stává „černý hrdina“.

Zatímco proces metamorfózy byl u Jekylla zapříčiněn požitím chemického přípravku, v díle O. Wilda se nejedná o proměnu vědeckého charakteru, ale Dorianova proměna je prezentována jako kouzelná, zázračná. Dorianova tvář nestárne, místo něj nese známky stáří jeho podobizna, autor dále nerozebírá způsob, jak k záměně došlo. Linie románu chronologicky pokračuje, čtenář je seznámen s hříchy hlavního hrdiny. Díky použití prvku výroby drogy příběh skotského autora dostává reálnějších rysů. Čtenář skoro až očekává, že mu bude předloženo chemické složení omamné drogy, zatímco dílo O. Wilda je zahaleno mystickým tajemstvím.

Dorian vede dvojitý život. Na jedné straně navštěvuje opiová doupatka, potuluje se po špinavých ulicích spolu s kriminálními živly, stýká se se členy nižší třídy. Na straně druhé žije přepychový život ve svém aristokratickém sídle. Užívá si klidu, pohodlí, obklopuje se luxusními starožitnými předměty, čte knihy, navštěvuje divadelní a operní představení apod. Z lékařského hlediska Dorian může být posuzován jako osoba trpící rozdvojenou osobností. Podobně jako Henry Jekyll, ve dne je Dorian spořádaným občanem, ale v noci se vydává do temných ulic, aby ukojil své podlé touhy. Dorianova osobnost je rozdělena na společensky akceptovanou podobu, která je představována jeho nestárnoucí tváří, a na jeho skutečnou osobnost, která žije za zdmi svého paláce neřestný život. Aristokrat se navenek tváří bezúhonně, jedná se ale pouze o přetvářku, ve skutečnosti se pod slupkou pŕvabu skrývají prohnílá tajemství. Za dveřmi svého

pokoje schovává své tajemství, zrcadlo své rozkládající se duše. Dvojitý život Dorianovi a Jekyllovi umožňuje žít senzační život, užívat si, čeho se jim zachce, páchat zločin.⁴⁵

Dorian jako motýl

V díle se několikrát objevuje symbol motýla. Význam tohoto symbolu je zcela jednoznačný. Motýl představuje krásu a proměnu, jde o témata, která jsou v knize přítomna. Jedná se o centrální motivy románu, Dorian se v touze po věčné kráse podlehne proměně. Avšak jeho přeměna je ve vztahu k motýlovi a koloběhu přírody zcela opačná. Zatímco z ošklivé housenky se vylíhne krásný motýl, u Dorigana proces probíhá naruby. Pohledný mladík pod svoji kuklou ukrývá svoji pravou tvář, která se proměňuje k horšímu. Dorianův nelibý vzhled, podobně jako u Hyda, představuje nižší formu existence, nižší evoluční vývoj. Jedná se o jakési „předstádium“, kdy se z mladého jedince stane krásný motýl. U hlavního hrdiny dochází k degeneraci, proto se stává ošklivým.

Henry Wotton

Postava Henryho Wottona by mohla být přirovnána ke spouštěcímu mechanismu. Henry stojí za vším tím, čeho se Dorian v budoucnu dopustí. Díky postavě Henryho si Dorian uvědomí pomíjivost svého spanilého vzhledu a mládí, podlehne špatnému vlivu svého nového přítele a začne vést neblahý život. Henry Wotton zastupuje upadající viktoriánskou společnost, ke které se Dorian připojí. Henry představuje pro Dorigana nejenom přítele, ale také rádce, učitele možná i idol, ke kterému se chce hrdina přiblížit. Dorian v knize projde značným vývojem, až se stane „antihrdinou“.

Basil Hallward

Malíř stvořil Dorianův portrét, který se stal hochovi osudným. Avšak věci se daly do pohybu až zásahem Henryho. Na postavu Basila může být nahlíženo jako na zástupce nezkažené viktoriánské společnosti. Osoba malíře není spojována s žádným skandálem, snaží se varovat Dorigana před jeho špatnou pověstí a naivně věří v jeho nevinost. Dorian mu chce dokázat svoji pravdu a převahu, odhalí malíři svoji

⁴⁵ Buzwell. The Picture of Dorian Gray: art, ethics and the artist. Web. link

prohnilou duši, ale malíř do poslední chvíle, než je Dorianem zavražděn, nevěří důkazům ani klepům.

Ženy

Výskyt ženských postav je v díle *The Picture Of Dorian Gray* omezen na nezbytné minimum. Na rozdíl od postav v díle R. L. Stevensona, Wilde dal postavám žen jména a líčí je jako krásné bytosti. Zakomponování žen v díle hraje klíčovou roli.

Dorian se bláznivě zamiluje do krásné herečky, která se ukáže být velmi naivní, dětinská a nepraktická. Ve své zamilovanosti Sibyla nedokáže ovládat své emoce, což je pro herectví nezbytné. Důsledkem toho způsobí Dorianovi zklamání a on ji zavrhne. Sibyla, která nežila ve skutečném světě, neznala realitu, ale pouze divadlo, divadelní hry a pohádky. V podstatě Sibyla nebyla skutečná, byla pouze napodobeninou hrdinek divadelních her. Její snivá povaha je dokreslena skutečností, že ačkoliv byla s Dorianem zasnoubená, neznala jeho pravé jméno, nezajímala se o skutečného Doriana, svého snoubence oslovovala „princ z pohádky“. Dorian pro ni představuje postavu prince na bílém koni, který si ji odveze na svůj zámek a kde spolu budou žít šťastně až do smrti. Ve chvíli, kdy se její sen zhroutil, její láska nedošla naplnění, nemůže dál žít a podobně jako hrdinky divadelních her, ve kterých hrála, umírá. Postava Sibylly Vane připomíná Julii z tragédie W. Shakespeara. Sibyla se s Dorianem seznámila, když hrála Julii a symbolicky umírá jako Julie, ukončuje svůj život kvůli nešťastné lásce.

Další postavy reprezentují klevetivé ženy, které se zajímají pouze o svůj vzhled, módu a ostatní osoby. Představují pomyslné společenské měřítko viktoriánské společnosti.

Oscar Wilde jako Dorian Gray

Mezi autorem a jeho románem *The Picture of Dorian Gray* lze spatřit jisté souvislosti. O. Wilde vykazuje podobné znaky jako jeho literární hrdina Dorian. Literát žil podobně jako Dorian dvojím, bohémským životem. O. Wilde byl veřejně známým

autorem úspěšných divadelních her, ale jeho druhý život zahrnoval intimní přátelství s A. Douglasem a návštěvy v mužských nevěstincích.⁴⁶

Wilde byl osobou, kterou nebylo možné, stejně tak jako Doriana, přehlédnout, vyznačoval se svým okázalým, rozevlátým stylem oblékání. Sám autor tvrdil, že se cítí být Basilem Hallwarden, společnost si o něm myslí, že je Henry Wotton, zatímco by chtěl být Dorianem Grayem.⁴⁷ Život obou protagonistů je plný skandálů, pomluv, společnost jimi opovrhne. Wilde byl společensky odvržen, když byl odsouzen za homosexualitu, Doriana po letech dohnala jeho pověst, v celé společnosti o něm koluje velké množství nepěkných řečí. Jediný člověk, který jím neopovrhne, je Basil. O. Wilde byl zobrazován jako narcis, Dorian se mu v tomto ohledu velmi podobá, vzhled obou mužů je považován za hezký, oba se zajímají o krásné věci. Dorianův půvab podtrhuje Sibileto označení „Prince Charming“, mladá herečka je zcela unesena snoubencovým půvabem a nepřipouští si, že by Dorian mohl mít nějaké špatné vlastnosti.⁴⁸

4.2. Symboly a motivy v díle O. Wilda

Obraz jako zrcadlo duše

Podobně jako Henry Jekyll, který si nechal do své laboratoře dopravit zrcadlo, aby mohl pozorovat „své druhé já“, Dorian sleduje na plátně proměny své osobnosti. Pozoruhodně ani jeden z hrdinů není ošklivým vzhledem zděšen. Je tomu přesně naopak. Zrcadlo se pro ně stává předmětem, kterým jsou fascinováni. Dorian si libuje v hrozivých proměnách. Jekyll jako vědec je uchvácen svým vědeckým projektem. Jekylla ani Doriana nešokuje vzhled jejich duše, oba si chtějí užívat bohémského života a nechtějí přitom brát ohled na ostatní a na společenské konvence.

Oba hrdinové mohou žít neetickým životem, jelikož se mohou schovat pod masku, ve které je nikdo nepozná. Doktor si při svých nočních toulkách „obléká“

⁴⁶ Buzwell. The Picture of Dorian Gray: art, ethics and the artist. Web. link

⁴⁷ Drew. Introduction to The Picture of Dorian Gray, s. xviii

⁴⁸ Wilde. The Picture of Dorian Gray, s. 50

podobu a rozdílnou identitu Hyda a Dorian schovává svůj neřestný život pod maskou nevinného, ničím neposkvrněného Doriana.

Homosexualita

O. Wilde byl odsouzen za homosexualitu a jeho román *The Picture of Dorian Gray* byl použit jako důkaz, aby mohl být usvědčen. I bez ohledu na sexuální orientaci autora, je možné v díle spatřit prvky poukazující na homosexuální chování hlavních hrdinů.

Podobně je tomu v díle R. L. Stevensona *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde*, kde se v centru čtenářského zájmu pohybují mužské postavy. Ve Wildově románu jsou centrálními postavami tři muži Basil, Henry a Dorian, jejichž vztah není zcela jednoznačný. Basil přiznává, že je okouzlen Dorianovým půvabem, že do obrazu, který namaloval, vložil příliš sebe. Toto Basilovo tvrzení, lze vysvětlit také tím, že portrét namaloval jinou technikou než své předchozí obrazy, nebo že z obrazu je možné vyčíst, jaké city Basil k Dorianovi chová. Mohou to být city přátelské, anebo Basil k Dorianovi cítí něco více než jen přátelství. Henry Wotton je na rozdíl od Basila ženatý, ale může tím jen maskovat své skutečné touhy. Henry se svou ženou netráví příliš mnoho času, raději se pohybuje ve společnosti Doriana a jiných mužů. V závěru románu se rozvádí se svou chotí.

Dorian našel ve vztahu k ženě zklamání a je možné, že později hledal lásku u opačného pohlaví. Ke konci románu se rozhodl opustit Hetty. Basil se Doriana ptá, proč měl tak špatný vliv na mladé muže, se kterými se stýkal, a uvádí příklady, jaké měl jejich vztah s Dorianem následky např. jeden spáchal sebevraždu, druhý opustil Anglii s pošpiněným jménem, další přišel o kariéru atd.⁴⁹

„Why is your friendship so fatal to young men?“ (Wilde, s. 119)

V díle se čtenář nedozví, jaký měli muži mezi sebou vztah, musí si vystačit s informací, že se jednalo o velmi blízké přátelství, kde jednotliví muži byli od sebe neoddělitelní. Vzhledem k okolnostem nám na mysl přichází myšlenka homosexuality.

⁴⁹ Wilde. *The Picture of Dorian Gray*, s. 119

Intimní vztah s Dorianem mohl zapříčinit špatnou pověst, kvůli které byli muži nuceni odjet nebo spáchat sebevraždu.

K myšlence na intimní vztahy mezi muži poukazuje i skutečnost, že nevíme téměř nic o Dorianových aférách. Dále hlavní hrdina vydírá vědce Campbella, ví o jeho strašlivém tajemství, jehož odhalení se Campbell děsí. Jelikož se Alan propůjčil k tomu, aby odstranil mrtvolu, stal se tedy spolupachatelem trestného činu. Musí se jednat o velmi závažné tajemství, které kdyby vyšlo na povrch, znamenalo by pro Alana pravděpodobně horší postih než jenom pomluvy. Dorian mohl tedy vydírat Alana kvůli jeho sexuálním praktikám s muži, které byly zákonem zakázané.

Dorian může čtenáři připadat jako homosexuál. Hlavní hrdina je prezentován jako narcis, který je zahleděn do své krásy. Dorian je zcela fascinován svým vzhledem a není pro něj nic důležitějšího než jeho líbezná tvář. Osoba Doriana působí trochu zženštile, hlavní hrdina nachází zalíbení v parfémec, drahokamech, knihách, historických a uměleckých předmětech. Dorian je velmi půvabný, v jeho tváři lze nalézt andělské či ženské rysy, např. Dorianova tvář je čistá, neposkvrněná, jeho rty jsou rudé.

Projevy násilí

O. Wilde se ve svém díle nevyhýbá násilnickým scénám. Hlavní postava využívá svého sociálního postavení k manipulaci a ovládnutí osob ve svém okolí. Vztah Doriana a herečky Sibylly Vane lze přirovnat ke vztahu kočky a myši. Dorian si se svou obětí pohrál, popletl Sibylle hlavu a poté ji odvrhl. V momentě, kdy se Dorian zřekne své velké lásky, se kterou chtěl uzavřít manželský sňatek, začíná úpadek Dorianovy osobnosti. Dorian mladou herečku okouznil nejen svým šarmem, ale také vyhlídkou na lepší živobytí. Sibylla není jeho pravou láskou, ale představuje pouze loutku, se kterou mladík manipuluje a která se stává terčem násilí.

Podobný způsob chování vykazuje vůči venkovské dívce Hetty Merton. Dívka se do hlavního hrdiny zamiluje, ale Dorian jí přichystal podobný osud jako Sibylle Vane. Vztahy Doriana Graye byly plné lží a nerovnoprávnosti. Dorian si v závěru románu začíná uvědomovat své hříchy a rozhodne se, že bude konat jen dobré skutky, kterými vymaže ty špatné. Z tohoto důvodu opustí Hetty v očekávání, že všechny jeho hříchy budou smazány a jeho podobizna nabude opět líbezných rysů.

K Dorianově překvapení obraz ještě více zoškliví. Tento jev poukazuje na skutečnost, že se nezachoval šlechtně, ale ješitně. Dorian, který obviňuje malíře a své věčné mládí, zůstává slepý ke své vlastní vině. Basil obraz pouze namaloval, ale touhu po věčném mládí vyslovil Dorian sám a hroživé věci konal také sám. Jediná osoba, kterou je možno trochu vinit, je Henry Wotton, který svedl Doriana na scestí. Henry přivedl Doriana na myšlenku zhýralého života a daroval mu žlutou knihu tzv. „the yellow book“. Avšak pokud by byl Dorian silná osobnost, tak by se nenechal ovlivnit. Dorian představuje muže, v němž bylo zlo zakořeněno už od prvopočátku, podobně jako Jekyll, a zrno představující jeho d'ábelskou duši čekalo na vhodný okamžik, aby mohlo vyklíčit.

Zkaženost a amorálnost v Dorianovi kulminuje, až se nakonec hrdina uchýlí k nejtěžšímu hříchu a zavraždí svého přítele Basila. Jedná se o projev největší krutosti v celém románě, vražda a umírající oběť jsou velmi realisticky popsány. Akt vraždy je prosáklý násilím, hrubostí, nahání strach. Hlavní postava se mění v běsnící zvíře, které podobně jako nelidský Hyde, „ubije“ svoji bezbrannou oběť.

„He rushed at him, and dug the knife into the great vein that is behind the ear, crushing the man's head down on the table, and stabbing again and again.” (Wilde, s. 126)

Ve scéně zobrazující vraždu malíře lze najít identické prvky jako ve scéně popisující vraždu sira Carewa v díle *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde*. Basil a Carew představují morální a respektované osobnosti vyšší společnosti, na kterých je spácháno násilí. Jedná se o jednu z nejvyšších forem násilí, muži se stávají ohniskem brutálního útoku, pod opakovanými údery holí a bodnutími nožem umírají. Obě vraždy předznamenávají tragický konec pachatele. Hyde je nucen se skrývat. Stejně jako Hyda netíží ani Dorianova svědomí, obává se pouze toho, aby nebyl odhalen a plánuje, jak se zbavit těla.

Ve finální scéně se Dorian znovu uchyluje k násilí. Postupuje zcela racionálně, když se chce zbavit jediného důkazu jeho činů, když chce zničit malířův výtvar. Podobně jako zabil autora, chce zničit jeho dílo. Doriana ovládne vztek. „Promění“ se v impulzivně jednajícím zvíře, stržen vlnou vzteku si neuvědomí osudové spojení a obraz probodne. Destrukci podlehe nejenom obraz, ale i útočník. V poslední chvíli života se

Dorian nechal ovládnout zvířecí složkou své osobnosti. Vrhł se na svou kořist, která mu způsobovala bolest, ale zapříčinil tím svoji zkázu. Dorian chtěl usmrtit minulost, osvobodit se, ale neuvědomil si, že pokud zabije svoji duši, zabije tím i sám sebe. Podobně jako u Hyda v posledním momentu u něho selhal pud sebezáchovy. Jekyll ve své výpovědi přemítá, zda Hyde zemře na šibenici nebo se sám osvobodí. V posledním momentě života Hyde neuposlechne svoji zvířecí, pudovou mysl a navzdory přírodním zákonům si sáhne na život.

K odhalení identity Dorianova dochází pod vlivem použití násilí. Aby se sluhové dostali do zamčeného pokoje, musí vylézt na střechu a vylomit okenní zástrčku. Identifikují mrtvolu na zemi jako svého pána pouze na základě prstenů. Až po Dorianově smrti je jeho okolí konfrontováno se skutečným obrazem jeho hříchů. Násilného vniknutí je užito i v novele *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde*, Utterson a Poole musí násilím rozbít dveře, aby mohli rozluštit tajemný rébus Hydovy osobnosti a Jekyllova zmizení.

Vydírání

Jak už bylo výše napsáno, vydírání bylo v době vzniku analyzovaných děl běžnou součástí života. Z tohoto důvodu se téma „blackmail“ vyskytuje i v díle *The Picture of Dorian Gray*. Hlavní protagonista využívá své dominance a vydírá vědce Alana Campbella. Čtenáři není prozrazeno, jaké tajemství badatel skrývá, ale Dorianovi postačuje jako dostatečná záminka, aby Campbell vykonal to, o co je žádán. Dorian už nemohl klesnout ve svých činech hlouběji, uchýlil se k vraždě a k vydírání. Alan je zděšen, pravděpodobně ho straší jeho temná minulost, nezbývá mu nic jiného, než vyplnit Dorianovo přání.

Způsob řešení problémů

Dorianův hřích byl tak závažného charakteru, že dohnal Alana Campbella k sebevraždě. Vědec se zastřelil ve své laboratoři, ale nikdy nevyzradil, jakého otřesného zločinu se Dorian dopustil. Dalším důvodem, proč už nemohl Alan žít, může být strach, že by Dorian prozradil jeho temné tajemství.

Mezi postavami Alana Campbella a Hastiem Lanyonem lze najít podobné rysy. Oba reprezentují členy lékařské společnosti a oba propůjčí své vědomosti k tomu, aby

napomohli zločinu. Lanyon to udělá z popudu, aby pomohl příteli Jekyllovi. Ve chvíli, kdy zjistí, co je Jekyll zač, odvrací se od něj. Lanyon představuje lékaře, který nevěří moderním vědeckým poznatkům, proto má na něj Jekyllova metamorfóza takový vliv. Důsledkem prodělání šoku, umírá, není schopen pokračovat ve své existenci, základy jeho víry se zhroutily. Campbell Dorian poslechne z jiného důvodu, než je přátelství, ale protože je vydírán. Setkání s Dorianem způsobilo, že už nedokáže dál žít, nedokáže se vyrovnat s nastalou situací a volí raději smrt. Na rozdíl od Lanyona Alan Campbell reprezentoval moderního vědce, který znal moderní techniky a praktikoval je. Mrtvolu odstranil použitím různých chemických látek, jedná se o proces, který se podobá procesům, které prováděl Jekyll. Jekyllovi a Campbellovy pokusy by bylo možné zapsat chemickým vzorcem.

Biblické učení

Dílo *The Picture of Dorian Gray* působí děsivě, jelikož je plné násilí, temných okamžiků vražedných a sebevražděných aktů. Podle náboženské nauky člověk nesmí spáchat sebevraždu, jelikož ho stvořil bůh a pouze bůh může člověka nechat ze světa odejít. Vlivem zkažené Dorianovy osobnosti si vědec Campbell a herečka Sibyla vezmou život. Dorian zavraždí Basila, nepřímo způsobí smrt bratru Sibyly Jamesovi. Dorian se rozhodne zabít svoji duši, čímž zabije sám sebe. V díle *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde* se také vyskytuje prvek vraždy a sebevraždy. Všichni, kteří se dopustili tak závažného hříchu jako je vražda, budou zatraceni. Děj analyzovaných děl není v souladu s výkladem bible a užití motivy odpovídaly dobovým trendům. Na konci 19. století náboženská víra přestala být jediným zdrojem poznání a lidé začali více důvěřovat vědě a jejím poznatkům, např. o původu člověka.

Skryté významy obrazů

Prvek obrazu má v díle *The Picture of Dorian Gray* velmi zásadní význam, důležitým obrazem je Dorianova podobizna, která zrcadlí jeho hříšnou duši. Avšak Basilův umělecký výtvar není jediným obrazem ve Wildově románu. V gotické literatuře bylo často využíváno obrazu, který složil k navození hrůzné atmosféry.

V jedenácté kapitole se Dorian prochází po obrazové galerii svého venkovského sídla. Dorian se dívá na obrazy svých předků a zkoumá podobnost mezi nimi a svojí osobou.⁵⁰

Hrdina si uvědomuje, že mu v jeho žilách koluje krev jeho předků a že po nich zdědil některé znaky. Dorian se velmi podobá své matce lady Elizabeth Devereux, dále přemýšlí, jestli po ní zdědil i povahové rysy. Jeho milostný život se podobá Elizabetinu, podobně jako Dorian byla velmi krásná, každý v ní nacházel zalíbení, měla spoustu nápadníků, nešťastně se zamilovala. Dorian podrobuje své předky analýze, přemítá, co vše mohl po nich zdědit. Jejich život také nebyl ctnostný, proto Dorian předpokládá, že i chtíč a hříšné touhy podléhají dědičným zákonům.

V díle *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde* také nalezneme symbol obrazu. Při návštěvě příbytku pana Hyda si Utterson povšimne, že na stěně visí pěkný obraz. Nezdá se mu pravděpodobné, že by si toto umělecky hodnotné dílo Hyde pořídil sám, Utterson předpokládá, že mu obraz daroval Jekyll. Obraz se stává jedním z prvků, které spojují osobnosti Jekylla a Hyda.

V dílech O. Wilda a R. L. Stevensonova se odráží rozvoj myšlení, avšak Stevensonovo dílo inklinuje k Darwinově teorii, zatímco O. Wilde do svého díla zakomponoval otázku dědičnosti. Hyde představuje člověka nižšího evolučního vývoje, ze kterého se postupem času, působením společnosti a vzděláním mohl vyvinout člověk reprezentovaný Jekylllem. Wildův hrdina zkoumá vztah dědičnosti mezi předky a potomstvem. Zkoumá nejenom fyzický vzhled, ale také temperament, který je také do jisté míry dědičný. Autor nechává svého hrdinu přemýšlet i o dědičnosti hříchu a předurčenosti žít zhýralý život, avšak toto téma už neodpovídá zákonům genetiky, ale spíše filozofickým otázkám.

Forma vyprávění

Dílo *The Picture of Dorian Gray* je vyprávěno ve třetí osobě tzv. er formě. Děj je vyprávěn chronologicky, logicky, je snadné sledovat linii příběhu. Čtenáři je hned ze začátku prozrazena pointa. Oproti tomu novela *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde* vykazuje shodné prvky jako detektivní příběh. Až v závěru díla je čtenáři

⁵⁰ Buzwell. The Picture of Dorian Gray: art, ethics and the artist. Web. link

prozrazeno tajemství. Jedna z hlavních postav (pan Utterson) v příběhu hraje roli detektiva, čtenář sleduje jeho myšlenky a kroky. R. L. Stevenson ve svém díle využil retrospekce, děj není tedy vyprávěn chronologicky, ale pomocí dopisů se autor vrací do minulosti, aby mohlo dojít k rozuzlení.

4.3. Spojitost s dobovými událostmi

Skandál v Clevelandské ulici

„The “indescribably loathsome scandal”, as one newspaper called it, began in the late summer of 1889,...” (Gwyther. Inside Story : 19 Cleveland Street. In: telegraph.co.uk)

Londýnská společnost byla otřesena skandálem, když policie odhalila, že dům č. 19 v ulici Cleveland slouží jako nevěstinec. Převážnou část klientely tvořili muži z vyšší společenské vrstvy, kteří platili za sexuální služby tzv. „telegraph boys“, jednalo se mladé chlapce, kteří doručovali telegramy a jiné důležité zprávy. Najímaní „telegrafní chlapci“ si tímto způsobem přivydělávali. V době, kdy byla homosexualita trestná a homosexuální praktiky byly považovány za zvrhlé, se jednalo o velmi pobuřující záležitost. S osobami, které byly s návštěvami domu spojovány, bylo zahájeno trestné řízení.⁵¹

Podobně tomu bylo v případě spisovatele O. Wilda, který byl za svoji sexuální orientaci odsouzen ke dvěma rokům nucených prací. Jeho jediný román posloužil jako důkaz k prokázání homosexuality O. Wilda. Wildův román, který vyšel o dva roky po propuknutí skandálu, byl spojován s touto událostí. Důvodem mohla být skutečnost, že autor a hlavní hrdina navštěvovali pochybné podniky.⁵²

Zákon zakazující homosexualitu

S dílem O. Wilda úzce souvisí tzv. Criminal Law Amendment Act, který byl vydán v roce 1885. V dodatku z roku 1885 byla zvýšena věková hranice, která označovala plnoletost dívek, věková hranice byla posunuta ze 13 roků na 16 let. Bylo

⁵¹ Gwyther. Inside Story: 19 Cleveland Street. In: telegraph.co.uk

⁵² Buzwell. The Picture of Dorian Gray. Web. link

tak učiněno z důvodu o ochranu dívek, aby nebyly nuceny do předčasných sexuálních aktivit. Další důležitý dodatek zakazoval sexuální vztah mezi osobami stejného pohlaví. Na základě tohoto dodatku byl odsouzen za homosexuální chování literát O. Wilde. Paradoxně jako důkaz jeho viny byl použit jeho román *The Picture of Dorian Gray*.⁵³ V díle jsou obsaženy prvky, které mohou být vykládány jako důkaz sexuálních vztahů mezi muži. Wildův román na toto téma pouze symbolicky poukazuje, jelikož vzniklo v době, kdy byla homosexualita trestná, stejně tak jako se nesmělo otevřeně psát o tématech týkajících se sexu.

4.4. Smysl díla

O. Wilde v úvodu svého díla nabádá čtenáře, jakým způsobem má být jeho dílo čteno a vnímáno. Vlivem estetiky autor dochází k názoru, že žádné dílo není samo o sobě morální nebo nemorální, dílo má být posuzováno pouze na základě krásy. Cílem umělce je vytváření krásných věcí, umělec může na čtenáře působit použitím jazyka. Umělec není nikdy nemorální, podle Wilda může umělec vytvořit cokoliv. Wilde tvrdí, že neexistuje nic takového jako nemorální knihy, knihy lze rozdělit pouze do dvou kategorií špatně a dobře napsané knihy.⁵⁴

⁵³ The Trial of Oscar Wilde – 1895. In: bbc.co.uk

⁵⁴ Wilde. *The Picture of Dorian Gray*, s. 3

Závěr

Tématem této bakalářské práce bylo nalézt odkaz krize hodnot v literatuře konce 19. století. Východiskem této bakalářské práce se stal román Oscara Wilda *The Picture of Dorian Gray* a novela Roberta Louise Stevensona *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde*.

Dílo R. L. Stevensona bylo velmi ovlivněno gotickou literární tradicí. V knize je hororová atmosféra vytvářena tajemným vztahem mezi dvěma hlavními postavami: doktorem Jekylllem a panem Hydem. K hrůzostrašnému prostředí přispívá způsob, jakým autor vylíčil ulice Londýna a proces přeměny doktora Jekylla v pana Hyda a naopak.

O. Wilde ve svém románu také použil prvku proměny. Portrét hlavního hrdiny Doriana Graye započne ošklivět ve chvíli, kdy Dorian začne vést nemravný život. Hrůzu nahání změna vzhledu hlavního hrdiny, ale také obraz upadající společnosti, kterou představují špinavé londýnské ulice a opiová doupatá. Dále nelibě na čtenáře působí vyobrazení osob, které jsou pod vlivem drog, stejně tak jako detailní popis vraždy malíře Basila Hallwarda.

V obou dílech lze nalézt stejné motivy. Hlavním námětem analyzovaných děl je proces přeměny a téma dvojího života. Jejich obsah nahání čtenáři hrůzu. Autoři odsunuli postavy žen do pozadí, jedná se o prvek, který může poukazovat na homosexuální orientaci hlavních hrdinů. Literáti do svých děl zakomponovali téma pokušení a hříchu, hlavní hrdinové neodolají pokušení, dopustí se špatných činů, které jsou v rozporu s náboženským učením např. vražda, a posléze jsou potrestáni.

Literární díla vznikla v době, kdy ve společnosti proběhly velké změny. Svět se na přelomu století značně proměnil. Myšlení bylo ovlivněno příchodem vědeckotechnické revoluce, náboženská víra byla narušena teoriemi Charlese Darwina. V 19. století se psychologie vydělila z filozofie a stala se samostatnou disciplínou. Důsledkem získaných poznatků v oblasti psychologie, zájmem o studium tohoto oboru, lze v novele R. L. Stevensona pozorovat model psychiky na postavách doktora Jekylla a pana Hyda. S psychologií souvisí i okolnost, že námět na příběh o medikovi a jeho dvojníkovi napadl autora ve snu. Styl vypravování příběhu připomíná sen. Obě literární práce pracují s tématem civilizované společnosti a zvířecí naturou člověka. O. Wilde a R. L.

Stevenson poukazuje na skutečnost, že zločincem může být kdokoliv, pěkný vzhled neznamena, že člověk je ctihodným občanem. Vyvrátili tím teorii Cesara Lombosa, dále podpořili myšlenku, že sériovým vrahem zvaným „Jack the Ripper“, může být jakákoliv osoba. Ve svých dílech použili motivu užívání drog a drogové závislosti, jelikož v době vzniku těchto literárních děl, bylo užívání omamných látek naprosto běžnou záležitostí.

Obě literární díla jsou velmi přínosná. Jedná se o zástupce dekadentní literatury a gotické literární tradice. V dílech je zobrazeno myšlení celé společnosti, autoři se stavějí proti morálce, protagonisté zkoumaných děl se bouří proti tradičně uznávaným hodnotám a žijí zhýralým životem. Způsob jejich neetického života se postupně odráží v jejich fyzickém vzhledu. V dílech lze nalézt odkaz na krizi hodnot, kterou společnost procházela na přelomu století. Důvodem byla změna v myšlení a chápání světa, ale také v jeho uspořádání. Ke krizi a pocitům deziluze přispěly vraždy prostitutek Jackem Rozparovačem, jehož identita nebyla několik desítek let odhalena.

Podobně jako societa, i literatura a umění podlely změnám. Literatura přestala plnit edukační funkci a roli ukazatele morálních hodnot. Místo toho, v duchu lartpouarlartismu, začali umělci vytvářet „čistá“ umělecká díla bez ohledu na normy a požadavky společnosti. Vlivem estetiky, tvorba autorů působila na recipienty krásným dojmem. V uměleckých výtvorech bylo užito hry s barvami, liniemi a tvary, práce mohla navozovat exotický dojem. Tvorba O. Wilda byla značně ovlivněna estetikou, jeho jediný román *The Picture of Dorian Gray* je toho důkazem.

V literatuře existuje více děl, ve kterých by bylo možné zkoumat danou problematiku, ale ve své práci jsem se zaměřila na téma odkazu krize hodnot ve společnosti a pocitu deziluze pouze ve dvou výše zmiňovaných dílech. Analýzou těchto děl jsem se pokusila ukázat, jak autoři reagovali na společenskou problematiku a dobové události, v čem jsou si díla podobná, a naopak v čem spolu kontrastují.

Seznam použitých zdrojů

Primární literatura

STEVENSON, Robert Louis. Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde and Other Tales. New York: Oxford University Press, 2006. ISBN 978-0-19-953622-1

WILDE, Oscar. The Picture of Dorian Gray. Hertfordshire: Wordsworth Editions. 1992. ISBN 978-1-85326-015-5

Sekundární literatura

BRANDBURY, Malcolm. Atlas literatury. Praha: Ottovo nakladatelství, 2003 ISBN 80-7181-829-1

DREW, John M. L., Introduction to The Picture of Dorian Gray. Hertfordshire: Wordsworth Editions. 2001. ISBN 978-1-85326-015-5

HOGLE, Jerrold E. Cambridge Companion to Gothic Fiction. New York: Cambridge University Press, 2002. ISBN 978-0-521-79466-4

KARPATSKÝ, Dušan. Labyrint literatury. Praha: Albatros, 2008. ISBN 978-80-00-02154-6

LUCKHURST, Roger. Introduction to Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde and Other Tales. New York: Oxford University Press, 2006. ISBN 978-0-19-953622-1

VLAŠÍN a kol., Slovník literárních směrů a skupin. Praha: Panorama, 1983.

Internetové zdroje

BOWEN, John. Gothic motifs. In: bl.uk [online]. [cit. 9. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.bl.uk/romantics-and-victorians/articles/gothic-motifs>

BURDETT, Carolyn. Aestheticism and decadence. In: bl.uk [online]. [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.bl.uk/romantics-and-victorians/articles/aestheticism-and-decadence>

BURDETT, Carolyn. Post Darwin: social Darwinism, degeneration, eugenics. In: bl.uk [online]. [cit. 2. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.bl.uk/romantics-and-victorians/articles/post-darwin-social-darwinism-degeneration-eugenics>

BUZWELL, Greg. Gothic fiction in the Victorian fin de siècle: mutating bodies and disturbed minds. In: bl.uk [online]. [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.bl.uk/romantics-and-victorians/articles/gothic-fiction-in-the-victorian-fin-de-siecle>

BUZWELL, Greg. 'Man is not truly one, but truly two': duality in Robert Louis Stevenson's Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde. In: bl.uk [online]. [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.bl.uk/romantics-and-victorians/articles/duality-in-robert-louis-stevensons-strange-case-of-dr-jekyll-and-mr-hyde>

BUZWELL, Greg. The Picture of Dorian Gray: art, ethics and the artist. In: bl.uk [online]. [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.bl.uk/romantics-and-victorians/articles/the-picture-of-dorian-gray-art-ethics-and-the-artist>

FLANDERS, Judith. Jack the Ripper. In: bl.uk [online]. [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.bl.uk/romantics-and-victorians/articles/jack-the-ripper>

GWYTHER, Matthew. Inside Story : 19 Cleveland Street. In: telegraph.co.uk/ [online]. 21. 10. 2000 [cit. 15. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/finance/property/4811529/Inside-story-19-Cleveland-Street.html>

MULLAN, John. The Origins of the Gothic. In: bl.uk [online]. [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.bl.uk/romantics-and-victorians/articles/the-origins-of-the-gothic>

MUSTO, David Franklin. THE HISTORY OF LEGISLATIVE CONTROL OVER OPIUM, COCAINE, AND THEIR DERIVATIVES. In: druglibrary.org [online]. [cit. 10. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.druglibrary.org/schaffer/History/ophs.htm>

RUSTON, Sharon. Representations of drugs in the 19th-century literature. In: bl.uk [online]. [cit. 10. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.bl.uk/romantics-and-victorians/articles/representations-of-drugs-in-19th-century-literature>

The Trial of Oscar Wilde – 1895. In: bbc.co.uk [online]. ©2014 [cit. 10. 3. 2015].
Dostupné z:
http://www.bbc.co.uk/history/familyhistory/bloodlines/familysecrets.shtml?entry=oscar_wilde&theme=familysecrets

The Yellow Book. In: bl.uk [online]. [cit. 3. 4. 2015]. Dostupné z:
<http://www.bl.uk/collection-items/the-yellow-book>

WITCOMBE, Christopher L. C. E. Art for Art's Sake. In: arthistoryresources.net [online]. [cit. 6. 4. 2015]. Dostupné z:
<http://arthistoryresources.net/modernism/artsake.html>